МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ ПЕРЕКЛАДУ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Кваліфікаційна робота

магістра

на тему **СПЕЦИФІКА ГУМОРУ В КІНОФІЛЬМАХ ТА ЙОГО ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ (НА МАТЕРІАЛІ ФІЛЬМУ “VENOM”)**

Виконала: студентка 2 курсу,
групи 8.0354-ап
спеціальності 035 Філологія
спеціалізації 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
освітньо-професійної програми
Переклад (англійський)
Садова Єлизавета Анатоліївна

Керівник к.ф.н., доц. Погонець В.В.

Рецензент к.ф.н., доц. Бережна М.В.

Запоріжжя – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет іноземної філології
Кафедра теорії та практики перекладу з англійської мови
Освітній рівень магістр
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська
Освітньо-професійна програма Переклад (англійський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри_____
_____
«_____»_____2025 року

З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
САДОВІЙ ЄЛИЗАВЕТІ АНАТОЛІЇВНІ
(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи магістра (проєкту) «Специфіка гумору в кінофільмах та його відтворення українською мовою (на матеріалі фільму "Venom")»

Керівник кваліфікаційної роботи (проєкту) Погонець Вікторія Вікторівна, к.ф.н., доцент
(прізвище, ім'я, по-батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ЗНУ від «20» березня 2025 року № 425-с

2. Строк подання студентом кваліфікаційної роботи (проєкту) 01.12. 2025 р.

3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи (проєкту)
теоретичні засади аудіовізуального перекладу; концепції мультимодальності кінотексту, типологія гумору; класифікації комічних засобів; теорії перекладацьких трансформацій.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
1) здійснити огляд теоретичних джерел з аудіовізуального перекладу та мультимодальності; 2) розглянути кінотекст як об'єкт перекладознавчих досліджень і визначити його структурно-семантичні характеристики; 3) визначити методи та стратегії перекладу гумору на українську мову; 4) порівняти оригінальні репліки та український дубляж, щоб проаналізувати варіанти перекладу окремих епізодів.

5. Консультанти розділів кваліфікаційної роботи магістра (проекту)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Вступ	Погонець В.В., к.ф.н., доц.	09.06.2025	09.06.2025
Розділ 1	Погонець В.В., к.ф.н., доц.	04.09.2025	04.09.2025
Розділ 2	Погонець В.В., к.ф.н., доц.	03.10.2025	03.10.2025
Висновки	Погонець В.В., к.ф.н., доц.	31.10.2025	31.10.2025

6. Дата видачі завдання 02.06.2025 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи магістра	Строк виконання етапів роботи (проекту)	Примітка
1.	Пошук наукових джерел з теми дослідження, їх аналіз	лютий – квітень 2025	виконано
2.	Добір фактичного матеріалу	травень 2025	виконано
3.	Написання вступу	червень 2025	виконано
4.	Написання теоретичного розділу	вересень 2025	виконано
5.	Написання практичного розділу	жовтень 2025	виконано
6.	Формулювання висновків	жовтень 2025	виконано
7.	Проходження нормоконтролю	листопад 2025	виконано
8.	Одержання відгуку та рецензії	листопад – грудень 2025	виконано
9.	Захист	грудень 2025	виконано

Автор роботи несе персональну відповідальність за відсутність в роботі несанкціонованих текстових запозичень (академічного плагіату)

Магістрант _____ Є. А. Садова
(підпис) (ініціали та прізвище)

Керівник роботи _____ В. В. Погонець
(підпис) (ініціали та прізвище)

Нормконтроль пройдено

Нормконтролер Г.О. Хацер
(підпис) (ініціали та прізвище)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота – 53 сторінки, 63 джерела.

Об’єкт дослідження: особливості перекладу гумору у кінодискурсі та засоби його відтворення.

Мета роботи: визначення структурно-стилістичних характеристик гумору фільму *Venom* та розробка ефективних методів його передачі в українському дубляжі.

Теоретико-методологічні засади: дослідження з теорії гумору (С. Швачко, І. Кобякова, В. Жугай), аудіовізуального перекладу (Ф. Шауме, Л. Перез-Гонзалез, К. Тейлор, І. Гамб’єр), українських дослідників з перекладу гумору (А. Медведєва, І. Корунець, А. Підгайна), а також дослідження перекладацьких трансформацій (Л. Науменко, Я. Яковенко) та класифікація гумору Р. Мартіна.

Отримані результати: дослідження показало, що гумор у фільмі *Venom* проявляється на вербальному, невербальному та комбінованому рівнях та має мультимодальну природу. За класифікацією, агресивний, афіліативний і згубний види гумору переважають, а конфлікт між двома світами, а саме «людським» та «нелюдським», є основним механізмом комічності. У дослідженні дубляжу української мови студії *Le Doyen* було виявлено, що перекладачі активно використовують різноманітні стратегії в кіноперекладі, включаючи заміну, компенсацію, модуляцію, опущення, колоквіалізацію, адаптацію, трансформацію та стратегії евфемізації для табуйованої та інвективної лексики.

Ключові слова: *гумор, кінотекст, локалізація, переклад, прийом, стратегія.*

ЗМІСТ

ВСТУП 3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМОРУ В КІНОМИСТЕЦТВІ 6
1.1 Кінотекст у системі перекладознавчих досліджень 6
1.2 Поняття гумору та засоби його вираження у кінематографі 11
1.3 Класифікація гумору та шляхи його перекладу 16
РОЗДІЛ 2 ПЕРЕКЛАД ТА ЛОКАЛІЗАЦІЯ ГУМОРУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ФІЛЬМІ "VENOM" 22
2.1 Супергеройський жанр як особливий вид кіноперекладу 22
2.2 Прийоми гумору у кінострічці "Venom" 26
2.2.1 Вербальні засоби створення гумору 26
2.2.2 Невербальні засоби створення гумору 29
2.3 Стратегії відтворення гумору українською мовою 33
2.3.1 Гумор та його переклад у взаємодії Венома та головного героя. 33
2.3.2 Передача гумору у комунікації між людськими персонажами 42
ВИСНОВКИ 51
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 54

ВСТУП

Кінотекст є складною структурою, який включає в себе аудіальні, вербальні та невербальні елементи, тому аудіовізуальний переклад є особливо важливим для сучасного перекладознавства. Він функціонує одночасно в кількох каналах сприйняття, на відміну від традиційного письмового тексту, що ускладнює роботу перекладача та вимагає врахування певних технічних і когнітивних факторів. Проблема передачі гумору в аудіовізуальних творах привертає увагу лінгвістів і перекладознавців, оскільки взаємодія мовних і позамовних засобів, культурні конотації, інтонації та кадрування часто створюють комічний ефект у кіно.

Зарубіжні дослідники в галузі аудіовізуального перекладу, такі як Д. Чіаро, Ф. Шауме, Х. Діаз-Сінтаз, Л. Перез-Гонзалез, Г. Кресс, а також українські перекладознавці, такі як С. Швачко, А. Медведєва, Г. Кузенко та інші, розробляли теоретичні основи для аудіовізуального перекладу. Питання мультимодальності кінотексту, іронії, культурних алюзій і комічних ефектів викликають значний науковий інтерес.

Такі питання, як обмеження перекладацької свободи у відтворенні гумору, функціональна еквівалентність гумору, передача табуйованої та інвективної лексики або збереження авторського стилю персонажа в дубляжі, все ще залишаються предметом дискусій у сфері кіноперекладу, незважаючи на проведення значних досліджень у цій галузі.

Актуальність роботи полягає в необхідності дослідження особливостей перекладу гумору в кінотекстах та аналізі поточних тенденцій, найкращих методів в українському аудіовізуальному перекладі для відтворення комічних ефектів.

Наукова новизна полягає в ретельному дослідженні вербальних і невербальних засобів гумору в кінотексті, а також у визначенні

перекладацьких стратегій, які використовувалися в дубляжі фільму з урахуванням мультимодальної природи твору.

Об'єктом дослідження є гумор у кінотексті як мультимодальне явище.

Предметом дослідження є особливості передачі комічних ефектів в українському дубляжі на матеріалі фільму "*Venom*".

Метою дослідження є ретельний аналіз комічних елементів фільму "*Venom*" як вербальних, так і невербальних, а також визначення методів перекладу, які допоможуть відтворити ці елементи в українському перекладі.

Для дослідження поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

1) уточнити визначення поняттям «кінотекст» і «гумор»;

2) описати різновиди гумору та методи створення комічного ефекту;

3) переглянути категорії гумору з точки зору психології, лінгвістики та культури;

4) дослідити мультимодальну природу гумору та те, як глядач його сприймає;

5) виявити аспекти вербального та невербального гумору у фільмі "*Venom*";

6) визначити та описати методи перекладу комічних сцен в українському перекладі;

7) визначити, наскільки адекватно відтворюється гумор в українському перекладі.

Матеріалом дослідження став англомовний фільм "*Venom*" режисера Рубена Флейшера 2018 року видання, його український дубляж від студії *Le Doyen*, а також 11 гумористичних діалогічних фрагментів.

Методи дослідження. Дослідження здійснювалось на основі використання таких методів та прийомів: контекстний аналіз, дескриптивний метод, елементи мультимодального аналізу, порівняльно-перекладацький аналіз, семантичне моделювання, лінгвістична інтерпретація та елементи кількісного підрахунку.

Практична значущість дослідження полягає у можливості використання його результатів в курсах аудіовізуального перекладу, теорії перекладу, та лінгвостилістики, а також у професійній роботі перекладачів дубляжу та субтитрування.

Робота пройшла **апробацію** на науковій конференції «Іноземна філологія у XXI столітті». Результати дослідження представлено у публікації:

Погонець В.В., Садова Є.А. Іноземна філологія у XXI столітті : тези доповідей XVII Міжнародної наукової конференції (м. Запоріжжя, 14 лист. 2025 р.). Запоріжжя : ЗНУ, 2025.

Структура роботи: дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаної літератури.

У вступі подано загальні відомості про дану наукову працю починаючи від актуальності теми, умотивування мети, завданнь, визначення обєкту, предмету дослідження та структурування роботи.

У першому розділі подаються загальні теоретичні основи кіноперекладу, гумору, його класифікації та засоби вираження.

Другий розділ містить аналіз гумору у фільмі “*Venom*” і методи його перекладу.

У висновках подано узагальнені результати проведеної роботи.

Загальна кількість сторінок 53, кількість використаних джерел 63.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ГУМОРУ В КІНОМИСТЕЦТВІ

1.1 Кінотекст у системі перекладознавчих досліджень

У перекладознавстві поняття «кінотекст» є досить змінним і багатозначним: у науковій літературі існують різні підходи до визначення та опису його ознак, оскільки кожен дослідник прагне виділити ті характеристики, які він вважає найважливішими для своєї інтерпретації.

Доцільно визначити основні поняття, такі як «художній фільм» і «кінотекст» та «кінодискурс», перш ніж вивчати проблеми перекладу англомовних кінотекстів українською мовою. В. Танцура визначає «художній фільм» як твір кіномистецтва, створений певною культурою, який містить інформаційний характер та має комунікативний вплив на глядача. [Танцура 2014, с. 46] Зокрема, А. Нікітіна пропонує трактувати кінотекст як комплекс елементів, які включають адресність, інтертекстуальність, цілісність, членованість і модальність. [Нікітіна 2015, с. 18].

М. Дайнел визначає кінодискурс як «зв'язний текст, який є вербальним компонентом фільму, у сукупності з невербальними компонентами й аудіовізуальним рядом цього фільму та іншими значущими для змістової завершеності фільму екстралінгвістичними факторами, тобто креолізоване утворення, яке володіє якостями цілісності, зв'язності, інформативності, комунікативно-прагматичної спрямованості, медійності» [Dynel 2011, p. 35].

Відповідно до словацького лінгвіста Я. Хованеца, дискурс кінофільму може бути концептуалізований як художня, неаутентична сценічна розмова між художніми персонажами [Chovanec 2011, p. 245]. Дж. Чотіа, дослідник драматичної мови, чітко вказує на двоїсту природу театральної комунікації,

яка також властива дискурсу кінофільму. Хоча сценічний діалог відрізняється від живої повсякденної мови, він має певну двоїстість: він не спонтанний, але повинен виглядати таким; він фіксований, але повинен виглядати таким же ефемерним, як і мова, яку він імітує. Незважаючи на те, що ми приймаємо ілюзію спонтанності, ми також усвідомлюємо, що це вдавання. [Chothia 1978, p. 21]

Все частіше підкреслюється, що кінотекст — це більше, ніж просто переклад мовної одиниці з однієї мови на іншу; це переклад **багатомодального простору**, у якому лінгвістичні знаки взаємодіють із візуальними та аудіальними елементами. Як стверджує Крістофер Тейлор у своїй статті, мультимодальність є ключовим елементом для аналізу аудіовізуального перекладу: «перекладач має враховувати не лише слова, а й те, як вони поєднані з образами, жестами, музикою та звуковими ефектами» [Taylor 2016, p. 10].

Крім того, кінотекст має чіткі соціолінгвістичні аспекти. У фільмі діалекти, жаргон і соціальні регістри відтворюють соціальні риси персонажів. «Мовна варіативність у фільмі є частиною ідентичності персонажа, а тому має бути максимально збережена в перекладі, наскільки дозволяють цільові норми» [Matamala 2010, p. 156].

Цей підхід дозволяє розглядати кінотекст як цілісну смислову систему, у якій різноманітні канали комунікації взаємодіють між собою. Однак співвідношення між цими каналами не є постійний, оскільки ступінь домінування кожної модальності значно залежить від жанру й стилю фільму.

Наприклад, у комедійному жанрі вербальна модальність має вирішальне значення, оскільки гумор часто базується на гри слів, парономазіях, алюзіях чи культурних відсилках. Візуальні елементи, наприклад, вираз обличчя, жести, реакції персонажів, а також звукові паузи , які додають комічності, є не менш важливими. Міжсловесна і невербальна модальності тісно переплетені, і перекладач має враховувати ритм гумористичного таймінгу [Chaume 2012, p. 110].

Мультимодальний підхід також зосереджується на тому, що переклад аудіовізуального твору має враховувати цільову аудиторію, її очікування, мовні та жанрові референції та культурні коди. Наприклад, Луіс Перез-Гонзалез стверджує, що аудіовізуальні тексти, особливо фільми, представляють критичну точку перетину вербальних і невербальних знаків, і що ігнорування візуальних чи невербальних елементів у перекладі може негативно вплинути на сприйняття цільовою аудиторією [Luis Perez 2014, p. 121]. Це означає, що переклад кінотексту включає в себе не тільки реалізацію з технічної точки зору, але й його адаптацію до культурного контексту аудиторії.

На думку Г. Кресса та Т. Леєувена, зображення та інші візуальні елементи можуть представляти об'єкти та їх зв'язки у світі поза репрезентативною системою, тому існує багато варіантів для візуального створення знаків у комунікації [G. Kress, T. Leeuwen 2001, p. 56].

Крім того, Г. Булл та М. Анстей стверджують, що існує п'ять семіотичних систем. Ці семіотичні системи є лінгвістичною, візуальною, аудіо, жестовою та просторовою.

Лінгвістична пов'язана з деякими аспектами, такими як словниковий запас, загальна структура та граматична особливість усної та письмової мови. Візуальна включає об'ємні твори мистецтва, фотографії, ілюстрований варіант спілкування тощо. Аудіо включає гучність, ритм музики, а також звукові ефекти. Жестова система стосується руху, швидкості, нерухомості у виразі обличчя, мови тіла та пози. Просторова стосується близькості, напрямку, положення, розташування та організації об'єктів у просторі. Ці мультимодальності взаємопов'язані у створенні сенсу для цілей аудіовізуального перекладу [G. Bull, M. Anstey 2010, p. 1].

Крім того, у межах кінотексту існує значна кореляція між лінгвістичною адаптацією та технічними характеристиками. Такі фактори, як синхронність, обмеження хронометражу та точність дубляжу чи субтитрування, накладають

на перекладача додатковий тиск, якого не було б у випадку традиційного письмового перекладу.

Згідно з дослідженням І. Гамбійера, нинішній переклад екранного тексту залучає жести, погляд, рух, візуальні образи, звук, кольори, проксемику, усну та письмову мову тощо [Gambier 2006, p. 6]. Такий підхід корисний для перекладачів, які аналізують фрагмент фільму, щоб визначити, які частини мають бути пріоритетними в перекладі та які можуть бути скорочені або змінені.

У перекладознавстві кінотекст можна розглядати як багаторівневу систему з трьома основними кодами:

- **вербальний код** (діалоги та закадрові коментарі, монологи): він є мовною основою для перекладу, а саме субтитрування та дублювання;
- **візуальний код**, також відомий як кадри, костюми, мізансцени, освітлення, вираз обличчя акторів, жести та локації. Візуальний ряд є важливим для перекладача, оскільки він додає додаткові смисли до вербального тексту;
- **аудіальний (невербальний) код**: шумові ефекти, тембр голосу, інтонація, тиша, музика. Ці компоненти формують емоційний фон і можуть вплинути на вибір лексики, яка буде використовуватись для перекладу. [Taylor 2016, p. 13]

Проте якщо розглядати окремі ознаки кінотексту, доцільно буде поділити їх на **мовні** та **немовні**, а останні – на звукові та візуальні. Мовні ознаки включають класичні лінгвістичні елементи (лексика, граматика та стилістика реплік), гнучкість перекладача в адаптації мовних трансформацій відповідно до позамовних факторів. Немовні ознаки (звукові та візуальні) – це елементи, які часто поєднуються з процесом перекладу, але вони також створюють серйозні виклики.

Наприклад, при дубляжі дуже важливо, щоб артикуляція акторів і реплік дублерів були синхронними. Крім того, необхідність узгодити рухи губ акторів з озвученим перекладом є **лабіальною синхронією**, яка є однією з

найскладніших технічних проблем аудіовізуального перекладу. [Підгайна 2022, с. 43]

Також, у сфері аудіовізуального перекладу і досліджень кінотексту все більше уваги приділяється не лише виробничому процесу перекладу, або завданням перекладача, але й тому, як глядач сприймає матеріал, який був перекладений. Цей рецептивно-когнітивний аспект є важливим компонентом дослідження. Глядач одночасно опрацьовує вербальні канали (діалоги, закадровий текст), візуальні канали (кадри, жести, міміка, монтаж) і аудіальні канали (інтонація, музика, шумові ефекти). Сприйняття формується інтеграцією цих модальностей, і від цього залежить рівень розуміння, емоційне залучення та ефективність комунікації. [Diaz-Cintas, Szarkowska 2020, p. 13]

Зокрема, *McGurk effect* дозволяє побачити, що візуальні сигнали можуть впливати на те, що чує глядач, коли аудіальна частина промови зливається з візуальною. [Paré 2003, p. 542] Цей ефект інтеграції є сферою дослідження психолінгвістики, але в контексті перекладу кінотексту це означає, що невідповідності між модальностями можуть спотворювати сприйняття глядачем.

Дослідники аудіовізуального перекладу в Україні, а саме Л. Науменко, підкреслює, що переклад кінотексту неможливо здійснити, не враховуючи постійно-змінюваних зв’язків між трьома системами: мовою, культурою та технічною. Переклад аудіовізуального тексту – це «інтерсеміотичний процес, що передбачає постійне узгодження між словом, зображенням і звуком» Перекладач – це не просто посередник між двома мовами, а посередник між двома різними світами. [Науменко 2011, с. 19]

Ще одним важливими доповненнями до класичних лінгвістичних, технічних і культурних аспектів сучасного аудіовізуального перекладу є питання доступності та етики. Переклад кінотексту передбачає не лише передачу діалогів чи субтитрів, але й забезпечення рівного доступу до аудіовізуальних творів для різних груп глядачів, включаючи людей з

порушеннями зору чи слуху, а також врахування різноманітних соціальних і культурних контекстів.

Відповідно до дослідження Г. М. Кузенко, аудіовізуальний переклад є засобом міжкультурного діалогу, що поєднує семіотичні, культурні та етичні аспекти спілкування у глобалізованому медіа-просторі. Вона наголошує, що перекладач повинен не лише точно передавати зміст, але й ефективно відповідати за посередництво між культурами та соціальними групами, враховуючи потреби різних глядачів. [Кузенко 2023, с. 64]

Таким чином, переклад кінотексту відрізняється від традиційного художнього перекладу як технічно, так і концептуально. Він є процесом відтворення значень у просторі, у якому перекладач повинен дотримуватися еквівалентності змістової, емоційної та естетичної точки зору. Таким чином, у перекладознавчих дослідженнях кінотекст розглядається як предмет, який інтегрує культурні, семіотичні та лінгвістичні елементи. Перекладач повинен забезпечити однаковий емоційний вплив на глядача іншомовної культури, зберігаючи аудіовізуальну цілісність.

1.2 Поняття гумору та засоби його вираження у кінематографі

Відповідно до Кембриджського словника, цей термін трактується як: «Гумор – це здатність отримувати радість від чогось побаченого, почутого чи подуманого, що іноді викликає посмішку чи сміх, або властивість чогось, що викликає таку радість». [Cambridge Dictionary]

Гумор означає схильність переживати або виражати те, що є кумедним і смішним, що завжди супроводжується емоційною реакцією та поведінковими проявами, такими як сміх і усмішка. Загалом, гумор притаманний усім людським культурам. Проте люди з різним культурним походженням можуть сприймати гумор по-різному. [Martin, Ford 2018, p. 3]

Також, О. Гарачковська зазначала, що гумор «удосконалює явище, очищує його від недоліків, допомагає повніше усьому суспільно цінісному в ньому». [Гарачковська 2015, с. 189]

Існує декілька теоретичних концепцій пояснення природи гумору. В основі **теорій невідповідності** лежить ідея, що сміх є причиною сприйняття чогось неправильного, що суперечить нашій психічній моделі очікування та мислення. Невідповідність зараз є найпоширенішою теорією гумору. Джеймс Біті першим звернув увагу на невідповідність у сучасному сенсі слова: “Our laughter seems to arise from the view of things incongruous united in the same assemblage” («Наш сміх, схоже, виникає в результаті усвідомлення невідповідних між собою речей, зібраних в одному твердженні»). [Жугай 2021, с. 139]

Крім того, з’явилися нові підходи до пояснення феномена сміху, які згодом були відомі як **теорії звільнення.** [Stanford 2012, p. 5] Теорія звільнення походить з гідравлічної науки і описує, як сміх впливає на нервову систему, так само як клапан зниження тиску в паровому котлі. Ці теорії були вперше представлені в есе «Про свободу дотепу та гумору» у 1709 році. [Stanford 2012, p. 5]

Це перший приклад використання слова «гумор» у сучасному значенні веселості. Зигмунд Фройд був одним із багатьох людей, які переглянули, доповнили та підтвердили ці ідеї протягом наступних років. Фройд вважав, що сміх вивільняє надлишкову психічну енергію. [Stanford 2012, p. 6]

Теорія ворожнечі або **теорія переваги** була започаткована Платоном і згодом підтримана християнськими лідерами протягом двох тисячоліть. У центрі цих теорій лежить ідея про те, що сміх є демонстрацією ідеї вищості над іншими або власним станом у минулому. [Stanford 2012, p. 4]

Здебільшого гумор – це емоційно-когнітивна реакція на розбіжність між дійсним й очікуваним, яка викликає сміх, здивування або співучасть. Згідно з дослідженням Дж. Морана, гумор у кінематографі став не лише засобом розваги, але й засобом створення смислу: він створює комунікативні ситуації,

виражає соціальну ідентичність і впливає на те, як люди сприймають фільми. [Moran 2019, p. 771–798]

Гумор завжди є багатоканальним явищем для кінотексту, як складного мультимодального феномену. Не тільки слова, але й інтонація, міміка, монтаж, ритм кадру та навіть музика доповнюють його. За спостереженнями А. Медведєвої, кіногумор часто «розгортається у довгих діалогах із поступовим нарощуванням емоційного напруження, а кульмінація сміхового ефекту може виникати із запізненням – через кілька сцен потому». [Медведєва 2022, с. 145]

У кінематографі гумор є багатогранним інструментом, який відіграє важливу роль у структурі фільму, формуванні характерів, моделюванні соціальних ситуацій і організації взаємодії глядача з екраном.

Гумор не можна розглядати виключно як розважальний елемент, оскільки він є важливим культурним, комунікативним і психологічним механізмом, який впливає на емоційну участь аудиторії. Це пояснюється його багатофункціональністю. Гумор у медіа «не лише викликає сміх, а й структурує форми взаємодії між персонажами та глядачами», що означає, що він виконує функцію смислотворення в мультимодальному просторі кіно. [Dynel 2011, p. 1-382]

Дослідник Д. Іннес стверджує те саме, підкреслюючи, що комічне використовується в аудіовізуальних творах як «медіатор емоцій», що регулює інтенсивність переживань глядача. [Innes 2014, p. 13]

У кінематографі гумор може бути **вербальний** і **невербальний** за своїм способом вираження. Кожен із цих рівнів створює комічний ефект, формуючи єдину аудіовізуальну структуру кінотексту. Кіногумор «часто ґрунтується на багатоканальності сприйняття, де вербальні й невербальні засоби взаємодіють для створення єдиного комічного ефекту» [Chiaro 2010, p. 112] Це означає, що жарт або іронічна репліка у фільмі рідко діють окремо: вони підсилюються тоном, паузою, мімікою, рухом камери чи музичним супроводом, що робить гумор багатокомпонентним і багаторівневим явищем.

Перш за все, до вербальних засобів гумору включають мовні компоненти різних рівнів, які створюють прагматичні, стилістичні або семантичні невідповідності, які є основою будь-якого комічного ефекту. Можна зазначити такі вербальні засоби створення комічного ефекту відповідно до мовних рівнів: **фонетичний** – комічний ефект досягається за допомогою звукових ігор, алітерацій, рим і метатез, тобто навмисного перестановлення звуків або складів. [Chiaro 2010, p. 130]

У мультфільмах або дитячих комедіях такі інструменти часто використовуються, оскільки звукова гра підвищує емоційність сприйняття. Наприклад, ритмічне повторення або абсурдне звучання імен може створити веселий, комічний тон. Це можна побачити в мультфільмі *Cinderella* "*Bibbidi-Bobbidi-Boo*".

У випадку **лексико-семантичного** рівня, відбувається використання алогізмів, гіпербол, каламбурів, метафор, іронії та пародій. Тут подвійність значення або невідповідність між формою та змістом виступає основою створення комічного ефекту. Наступний мовний рівень – **словотвірний**, що включає в себе створення оказіоналізмів, контамінації (злиття двох слів), похідних слів з жартівливими суфіксами. Та останнім рівнен виступає **стилістично-граматичний**. На цьому рівні гумор може виникнути через нехтування граматичними правилами, надмірну формальність або навмисну розмовність. Комічний ефект часто пов'язаний із зсувом, наприклад, коли персонаж використовує граматично правильну, але стилістично неправильну форму. [Швачко, Кобякова 2005, с. 400]

Інвективна лексика часто вважається порушенням соціальних чи мовних норм, тому її вживання одразу викликає увагу, шок чи напруження. У гуморі цей момент порушення може створювати контраст, що викликає сміх. [Emre, Subaşi 2024, p. 542]

Ще одним з різновидів гумору є *deadpan*, що означає дослівно незворушний, сухий гумор. Це надзвичайно комічні жарти, які людина каже із серйозним обличчям. Вона знає, що всі будуть сміятися, однак навмисно не

виражає емоцій, аби все було ще більш комічно. Це відповідає теорії невідповідності, коли зіставляється очікуване з реальним. [Brodie 2014]

Невербальний засіб вираження гумору включає усі позамовні елементи кінотексту, такі як: жести, міміка, інтонація, кінематика рухів, монтаж, музика, пауза та реквізит. «У кіно сміх часто викликає не слово, а інтонаційна пауза, погляд чи контраст між зображенням і діалогом», підкреслює Ф. Шауме у своїй праці. [Chaume 2012, p. 115]

В німих фільмах Чарлі Чапліна чи Бастера Кітона цей засіб вираження комічного часто використовували, компенсуючи відсутність мовлення експресивною жестикуляцією. Сучасні фільми часто використовують невербальний гумор разом із вербальним. Наприклад, у комедії *The Office* міміка та інтонація створюють основний комічний ефект, незважаючи на те, що репліки невеликі.

Гумористичний дискурс також варто розглядати з позиції лінгвістичної природи, а саме як його вияви реалізовано в комунікації. Враховуючи комунікативну ситуацію, вплив комплексу зовнішніх ознак та внутрішніх станів комунікантів, слід виокремлювати такі особливості комунікативного контексту, які можна застосувати до текстів гумористичного спрямування, а саме:

- наявність мінімум двох комунікантів (адресанта та адресата);
- категорія «предмет мовлення»;
- обставини, тобто місце, час та інші значущі параметри;
- канал спілкування;
- код, тобто мова, діалект, стиль спілкування;
- форма повідомлення, тобто мовленнєвий жанр – бесіда, дискусія;
- подія;
- ключ – оцінка ефективності події;
- мета – категорія, що відображає наміри учасників мовленнєвої ситуації, те, що, на їхню думку, повинно було б стати результатом мовленнєвої

події. Іншими словами, хто (говорить, пише) – кому (адресат) – чому (причина) – для чого (завдання висловлювання) – що – про що (зміст висловлювання) – як (в усній чи письмовій формі; у якому стилі) – де (місце, де відбувається спілкування) – коли, як надовго (час, коли відбувається спілкування). [Швачко, Кобякова 2005, с. 402]

Отже, можна сказати, що гумор у кінематографі є складним і багаторівневим явищем, яке включає когнітивні, емоційні, соціальні та культурні елементи. Ряд теоретичних моделей, включаючи теорію невідповідності, теорію звільнення та теорію переваги, пояснюють його природу, зосереджуючись на різних механізмах виникнення комічного. Гумор особливо важливий для кінематографа, оскільки він працює в мультимодальному просторі, де вербальні та невербальні коди взаємодіють і посилюють один одного. Таким чином, гумор є цілісним засобом смислотворення, який впливає на розвиток сюжету, характеристики персонажів. Крім того, це підкреслює, наскільки важливо використовувати уважний підхід до відтворення гумору в перекладі.

1.3 Класифікація гумору та шляхи його перекладу

У кінематографі класифікація гумору – це систематизація комічних прийомів і засобів за способом їх вираження та технікою використання на екрані. Канадський психолог Рот Мартін виділяє чотири основні види гумору, що відображають психічний стан людини і зустрічаються у кінематографі:

1. **Афіліативний гумор** (Affiliative від «toaffiliate» – приєднувати, приєднуватися, тобто прагнення людини бути в товаристві інших людей). Це м’який, дружній гумор з іронічними жартами та безглуздостями, спрямований на зближення з іншими.

2. **Самоствердж**уючий **гумор** (Self-enhancing) – базується на вихвалянні, зміцненні самоповаги без приниження інших.

3. **Агресивний гумор** (Aggressive) – сарказм, осміяння, часто може бути небезпечним.

4. **Згубний гумор** (Self-defeating) – гуморист принижує самого себе або принижує гідність іншого, що може завдавати шкоди. [Псатій 2021, с. 100]

В лінгвістиці гумор поділяють на три основні групи: **універсальний** (universal), **такий, що базується на компоненті вихідної культури** (culturebased) та **лінгвістичний** (linguistic). Перша група, яку називають «універсальним гумором», має найменші проблеми з перекладом. Цей тип гумору, як правило, зрозумілий і легко розпізнається, незалежно від приналежності до будь-якої мовної або культурної групи, оскільки він базується на комізмі ситуації та на загальнолюдських реаліях. Жарти про чоловіків на дружин, кмітливі висловлювання дітей, жарти про роботу та керівництво є прикладами цього типу. У будь-якому лінгвістичному середовищі можна перенести ситуаційний або універсальний тип гумору без особливих втрат. [Askildson 2005, p. 45-61]

Жарти, які мають культурну основу вихідної мови, відносяться до другого типу гумору. В цьому випадку переклад відбувається важче через відсутність аналогічного фону в мові перекладу, а також через необхідність певних знань про культуру, яка є вихідним середовищем. Оскільки складова концепція гумору часто залишається незрозумілою після перекладу, аудиторія, яка «не підготовлена» до цього, рідше реагує позитивно, а іноді навіть не сприймає це, як гумор. Жарти про національні меншини різних країн, історичні відсилання, соціальні стереотип є прикладами другого типу гумору. Ці жарти базуються на конкретних ситуаціях і включають жаргонізм і професіоналізм, а також сатиру.[Askildson 2005, p. 45-61]

Лінгвістичний гумор є третім і останнім розділом класифікації гумору. За своєю структурою цей тип є найскладнішим для декодування на іншу мову,

оскільки він складається з гри слів, яка, на жаль, часто вважається проблемним елементом в перекладознавстві.[Askildson 2005, p. 45-61]

Однією з найскладніших частин аудіовізуального перекладу вважається переклад гумору, оскільки комічний ефект залежить від різних мовних, культурних і мультимодальних факторів. Багато дослідників, таких як Д. Чіаро, Дж. Діаз-Сінтаз і Ф. Шауме, підкреслюють, що гумор дуже чутливий до контексту, і для того, щоб перенести його в іншу мовно-культурну систему, перекладач потребує творчої, а іноді навіть інтерпретаційної роботи. [Chiaro 2010, p. 1-230; Diaz-Cintas 2020, p. 3-16; Chaume 2012, p. 105-123]

Сучасна лінгвістика розглядає гумор через принципи мовленнєвої взаємодії, а не лише спираючись на класичні теорії. Наприклад, гумор часто є результатом несвідомого порушення:

- максими кількості (повноти) інформації;
- максими якості інформації;
- максими відповідності (релевантності);
- максими способу висловлення (манери). [Grice 1975, p. 41-58]

Розглянемо кілька методів та стратегій перекладу гумору. Дірк Делабастіта, відомий теоретик комічного перекладу, виділяє п’ять різних типів перекладацьких дій:

1. **Заміна** – це стратегія, за допомогою якої перекладач створює новий жарт або репліку, але таким чином, щоб викликати такий самий комічний ефект у глядача. Це відбувається, коли комічні елементи в оригінальній мові замінюються відповідними елементами в перекладі, які мають приблизну еквівалентність.

2. **Повторення** – це коли комічний елемент оригіналу не замінюється аналогічним чином, а перекладається прямо на мову перекладу. При цьому передаються певні формальні особливості комічного елементу.

3. **Опущення** – комічний елемент не відтворюється в перекладі, навіть якщо він має низьку еквівалентність.

4. **Додавання** – лінгвістичні, культурні та інші елементи жартів, які не мають відповідників у мові перекладу, відтворюються шляхом додавання необхідної інформації.

5. **Компенсація** – якщо якийсь комічний компонент неможливо відтворити в одному місці згідно оригіналу, перекладач переносить гумор в інший фрагмент кінотексту. [Delabastita 2005, p. 11-34]

Як зазначає Я. М. Яковенко, компенсація може бути **паралельна** (тобто в тій самій частині тексту), **суміжна** (на незначній відстані від стилістичного прийому оригіналу), **зміщена** (на значній відстані) або **узагальнена** (текст перекладу містить прийоми, які адаптують гру слів для читача мови перекладу). [Яковенко 2014, с. 33–34]

Перекладач може використовувати наступні поради, щоб зобразити гумор у перекладі: знайти еквівалент комічного в мові перекладу, але якщо його немає, то можна підібрати жарт, який буде мати схожий вплив на глядача та приблизну ступінь еквівалентності; якщо не можна знайти адекватну заміну, перекладач може або перекласти головну сутність жарту іншим чином, використовуючи конкретизацію або описовий метод; якщо немає жодного відповідного еквівалента, то опущення потрібно обов'язково компенсувати іншим жартом в будь-якому місці.

Існує ще одна класифікація А. Шьольдагера, Г. Готліба та І. Клітгаарда, де описано три стратегії: **прямий**, **непрямий переклад** і **трансформація**. Кожна з цих стратегій, у свою чергу, поділяються на мікростратегії. Що стосується прямого перекладу, то він включає запозичення, калькування та дослівний переклад. Важливо зазначати, що **дослівний переклад** в більшості випадків можливий лише тоді, коли дві мови мають абсолютну структурну, лексичну та іноді морфологічну еквівалентність. Таким чином, треба розуміти, коли найкраще використовувати саме прямий переклад. [Schjoldager, Gottlieb, Klitgard 2008]

Стратегія непрямого перекладу охоплює більше методів. Наприклад, конденсація, транспозиція, модуляція, еквівалентність, адаптація та

пояснення. **Адаптація** є однією з цікавих мікростратегій цієї групи. Використовується в ситуаціях, коли постають культурні відмінності між мовою оригіналу та мовою перекладу. Перекладач використовує цю тактику для заміни соціального чи культурного явища в мові оригіналу відповідним явищем мови перекладу. В результаті цього, слово, яке є незвичним для цільової аудиторії, заміняється на відповідне слово, яке вважається зрозумілим і прийнятним. [Cui 2010, p. 826–830]

Стратегію трансформації зображено у праці Л. Науменко. Вона охоплює три категорії перекладацьких трансформацій, кожна з яких є технічним прийомом перекладу. До цих категорій входять: стилістичні, граматичні та лексико-семантичні трансформації. [Науменко 2011, с. 1-136]

Також, важливим аспектом при дослідженні стратегій перекладу гумористичних фрагментів є інвективна лексика. У кіно вона є частиною мовної характеристики персонажів, тому її потрібно правильно передати мовою перекладу. Найпоширенішим шляхом перекладу цієї категорії лексики виступає – **евфемізація**.

О. Селіванова визначає евфемізм як стилістичну фігуру, яка передбачає навмисну заміну поняття описовою назвою для усунення небажаних, надто різких або недостатньо ввічливих слів. Це робиться через пом’якшення або шифрування заборони використовувати певні слова через соціально-політичні, історико-культурні, релігійні, етичні та естетичні причини.[Селіванова 2006, с. 135]

У свою чергу, *Merriam-Webster* визначає евфемізацію як використання приємних і необразливих слів і висловів замість тих, які позначають щось неприємне або образливе. Відповідно, лексичні одиниці, які виникають у результаті такої заміни, можна назвати евфемізмами. [Merriam-Webster 2025]

Використання евфемізації має позитивний вплив, наприклад, обмеження використання неприємних і образливих слів і висловів для окремих людей та соціальних груп. З іншого боку, Б. О’Неіл вважає, що негативний вплив на суспільство полягає в тому, що за гарним фасадом часто стоять твердження,

які не відповідають дійсності: «В основі політкоректного мовлення лежить не ввічливість, а обман. Це підтверджується перевагою евфемізмів над буквалізмами, неточності над точністю та пропаганди над щирістю. [O'Neill 2011, p. 291]

Перекладач повинен вибрати стратегію: заміна лайки на менш жорстку, адаптація, компенсація або підсилення. Оскільки прямі методи перекладу, такі як транслітерація та калькування, можуть використовуватися лише за умови, що вони не порушують принципів еквівалентності та адекватності, для перекладу інвективної лексики найчастіше використовують непрямі методи перекладу, також відомі як перекладацькі трансформації. Перекладацькі трансформації проводяться з метою досягнення максимально точного та достатнього перекладу джерела при відсутності постійних мовних відповідників. [Корунець 2007, с. 24]

Отже, класифікація гумору в кінематографі та вивчення методів його перекладу показують багатогранність цього явища та труднощі його інтерпретування в іншу мовно-культурну систему. Розмаїття типів гумору у фільмі, від афіліативного та самоствердживального до агресивного та згубного, свідчить про те, що комічний ефект у фільмі має на меті не лише функцію розваги, але й відображає психологічні характеристики персонажів, їхню соціальну поведінку та взаємодію з людьми. Основні перекладацькі стратегії зображують, що відтворення гумору вимагає також творчу інтерпретацію. Переклад повинен не лише розуміти мовні норми та культурні коди, але й мати здатність передбачити реакцію глядача та гарантувати, що жарт є функціонально еквівалентним.

РОЗДІЛ 2
ПЕРЕКЛАД ТА ЛОКАЛІЗАЦІЯ ГУМОРУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ У ФІЛЬМІ “VENOM”

2.1 Супергеройський жанр як особливий вид кіноперекладу

Однією з найпопулярніших категорій сучасного масового кінематографу є супергеройські фільми, які базуються на попкультурних феноменах, таких як комікси, франшизи, розгалужені вигадані світи та великі фан-спільноти. [Sichach 2024] Переклад цих фільмів особливо складний, оскільки їх гумор часто базується на поєднанні дії фантастики та характерної стилістики діалогів. Для аналізу гумористичних елементів, було обрано фільм *Venom*. Тому важливим етапом буде з’ясувати історію його створення, які жанрові характеристики він уособлює та як глядачі його сприймають.

Супергеройський жанр виникає з присутності у кінопродукті так званого «супергероя». Кембріджський словник містить наступне визначення супергероя: *superhero is a character in stories or movies who has special powers, such as the ability to fly, that are used for fighting evil or helping people*, тобто персонаж в історіях або фільмах, який має надзвичайні здібності, наприклад уміння літати, і використовує їх для боротьби зі злом або допомоги людям. [Cambridge Dictionary]. Також, надають наступне значення цьому феномену: вигаданий герой, який має надзвичайні або надлюдські здібності; також: людина, що є винятково вправною або успішною. [Merriam-Webster Dictionary]

Згідно аналізу словників *Merriam-Webster* та *Cambridge Dictionary* можна зробити наступний висновок:

– більшість супергероїв володіють унікальними силами та здібностями; незважаючи на те, що не всі володіють надлюдськими силами,

деякі супергерої досягли успіху, вдосконалюючи свої навички в науковій діяльності та бойових мистецтвах;

– тверді моральні принципи, такі як готовність ризикнути власним життям, не чекаючи винагороди, заради добра;

– кожен супергерой має мотивацію боротися зі злочинністю; це може бути почуття відповідальності або сильна віра в справедливість;

– одягаючись у спеціальний костюм супергероя, він стає більш упізнаваним для громадськості та підкреслює візуальний заклик персонажа.

"*Venom*" – американська кінокартина супергеройського жанру 2018 року, режисера Рубена Флейшера, заснована на однойменному персонажі коміксів *Marvel Comics*. Мова персонажів у коміксах *Marvel* часто характеризується такими характеристиками:

– короткі репліки;

– поширеність сленгу;

– ключові фрази;

– гіпербола;

– "*one-liners*" – короткі жарти;

– очевидні мовні ознаки характеру персонажа.

Фільм має одночасно декілька рис, що належать до багатьох жанрів та піджанрів, включаючи супергеройський жанр, антиутопічну фантастику, чорну комедію та навіть елементи *body horror*. Через цю жанрову гібридність кінострічка має неоднозначні результати критичної оцінки. Наприклад, можна побачити на платформі *IMDb*, що фільм отримав **6.6/10** серед понад 594 тисяч голосів. [IMDb 2025] Рейтинг на *Rotten Tomatoes* становить 80% позитивних оцінок глядачів і 30% схвальник відгуків критиків, що свідчить про помітний розрив між масовою аудиторією, яка сприймає фільм, як розважальний продукт, та критичною аудиторією. [Rotten Tomatoes 2025]

Також важливо зазначити до якої групи «Системи рейтингів Американської кіноасоціації» входить фільм "*Venom*". Він є більш

традиційним оповіданням про походження антигероя, особливо таке, що можна дивитися дітям. Таким чином, рейтинг PG-13 може принести більше користі, ніж мати рейтинг R, як для фільму жахів. Такий рейтинг або трилер для дорослих від *Sony*, можливо, не зробило б його особливим та масовим порівняно з його конкурентами. [Mendelson 2018] Гумор став ключовим засобом пом'якшення горрор елементів, оскільки відсутність рейтингу R вимагала перенесення уваги з графічного насилля на вербальні елементи. Ця цензура визначила мову фільму: діалоги наповнені іронією, сарказмом, побутовими висловами та чорним гумором, які в українському перекладі повинні зберігати комічний ефект, без виходу за межі рейтингу. Таким чином:

– використання вербального гумору стає важливим компонентом комедійності;

– сленг, евфемізми та жарти замінюють лайку;

– багато реплік містять завуальований характер;

– чорний гумор зображується не графічно.

Як наслідок, це не просто обмеження, а стильотворчий елемент, який впливає на переклад цього продукту.

Фільм розповідає про Едді Брока, журналіста, чиє життя зазнає краху після розслідування компанії *Life Foundation*, яка проводить експерименти із симбіотичними формами життя. Під час цього, Едді стає носієм симбіота, що дає йому надлюдські здібності та в результаті цієї взаємодії виникає постійний внутрішній конфлікт між людиною та істотою. [Venom 2018] Ця подвійність героя є основою для багатьох сцен гумору, самоіронії та абсурдних ситуацій, які важливі для аналізу перекладу.

При перекладі цього матеріалу перекладач стикається з наступними проблемами:

1) імена персонажів і злодіїв, які можуть включати алюзії та культурні маркери: у зв'язку з тим, що ім'я *Venom, Riot, Life Foundation* вже є невід'ємною частиною у коміксах, важливо під час локалізації зберегти цю назву як ознаку бренду та ідентичності;

2) сленгом, жаргоном, міжособистісними діалогами, які є типовими для супергеройських коміксів і фільмів, і які не завжди легко передати цільовою мовою: ці аспекти є частиною діалогів у фільмі. Наприклад, Веном часто використовує такі репліки: *I am Venom*, що у перекладі потребує збереження харизми персонажа. В українському варіанті дубляжу це виглядає так: *Я Веном*. Вислови *bro*; *come on, man* що використовуються в оригіналі, були опущені при українському перекладі через відсутність культурного маркеру. Також цікавим прикладом слугує сленговий вираз *Whatever*, що позначає незацікавленість людини та байдужість до будь-чого. Український дубляж використав доцільну форму перекладу у фільмі: *Та пофігу*.

3) агресивність, чорний гумор – це риси характеру Венома. Це збільшує відповідальність перекладача, який повинен адаптувати табуйовану чи інвективну лексику до *PG-13*, зберігаючи гумористичний ефект. Пропонуємо наявні приклади з фільму: *Pussy – Сцикло, Fuck it – Пес із ним, Oh, Jesus! – Йоду тобі на ранку, He has got shit – Яку він зброю має, Who the hell is this guy – Хто в біса цей чувак.*

Для аналізу перекладацьких рішень на основі цього фільму, було обрано український дубляж *Le Doyen*, яка є провідною студією дубляжу повного циклу аудіовиробництва у Східній Європі. Вона займається локалізацією, записом, монтажем, саунд-дизайном, мікшуванням усіх звукових форматів. Від свого заснування в 2008 році студія співпрацює з найвідомішими міжнародними та вітчизняними кінокомпаніями, зосереджуючись на якісному дубляжі художніх фільмів і різноманітних серіалів. Студія також сприяє просуванню української кіноіндустрії та поширенню української мови.

Таким чином, супергеройський жанр є складним об’єктом перекладу, через поєднання елементів попкультури, коміксів та жанрових варіатностей. Фільм “*Venom*” є чудовим прикладом того, як сучасні супергеройські історії пропонують образ антигероя, чия ідентичність формується в напруженні між комедією та внутрішніми конфліктами. Унікальна подвійність між людським та симбіотами, між страхом і сміхом, є основою для комунікативної структури

кінотексту, в якій гумор виступає основним інструментом для формування характеру. У зв'язку з цензурними обмеженнями рейтинг PG-13 значно змінив стилістику фільму, підвищивши роль словесного гумору, а не графічного. Перекладач повинен не лише добре володіти англійською мовою, але й добре зрозуміти світ *Marvel*, психологію аудиторії, стандарти жанру та як створювати комічний ефект у супергеройському дискурсі.

2.2 Прийоми гумору у кінострічці "Venom"

2.2.1 Вербальні засоби створення гумору. Ключовий механізм, який формує вербальний засіб створення гумору полягає в поведінці головного героя Едді Брока та його симбіота Венома. У їхній мові постійно існує опозиція між двома типами свідомості: людською та нелюдською, раціональною та інстинктивною, логічною та абсурдною. Ефект комічного напруження створюється саме цією дихотомією. Зіткнення упорядкованого, стриманого мислення Едді Брока з хаотичною, саркастичною та емоційною імпульсивністю симбіота, який постає як інший, незалежний голос у межах одного персонажа, є причиною гумористичного ефекту.

В наступних прикладах [00:47:52] з фільму ми будемо досліджувати прийому гумору через **вербальний** засіб вираження. Для кращого розуміння контексту – репліки симбіота Венома, якого чує лише Едді, буде виділено **жирним шрифтом**:

Едді: *Hey Dan, would, would this parasite... Would it, like, be able to make me, I don't know... Like, climb a really, really, really tall tree, but super, super fast?*

Веном: ***Yes. We just did.***

Ден: *Well Eddie it sounds like... It might be causing some metabolic abnormalities that are making it hard for your body to maintain homeostasis.*

Едді: *You said "causing" and, "body" and... I lost you.*

Ден: *Listen, Eddie, we are gonna get you on some meds, and we are gonna clear that out.*

Едді: *Yes.*

Веном: ***Never gonna happen.***

Едді: *WILL YOU STOP DOING THAT NOW. NOT NOW.*

У цьому фрагменті ми бачимо приклад **агрессивного** гумору. Хоча симбіот є «паразитом», він демонструє більшу владу та впевненість у розмові. Також варто зазначити мовні рівні вербального в цьому прикладі. **Фонетичний** рівень має важливу роль у створенні комічного ефекту через розбіжність інтонаційності Едді та симбіота. Веном часто використовує низький, різкий, штучно підсилений голос, що протиставляється високому, нервовому тембру Едді.

Наступним рівнем є **стилістично-граматичним**, де Веном створює гумористичний ефект через інверсію комунікативних ролей, вивертаючи усталені ролі «лікар – пацієнт»: він бере ініціативу на себе, перериває інших і накладає власну волю своєю реплікою: *Never gonna happen*. Фраза "*Yes. We just did*" є прикладом сарказму, який демонструє зверхність і одночасно знижує емоційність ситуації. Такий тип комізму відноситься до вербального іронічного прийому, коли мінімальна форма репліки містить максимальне емоційне навантаження. Згідно з моделлю **комунікативного контексту**, відбувається взаємодія всіх дев'яти компонентів.

Наступний приклад [00:52:23] відноситься до категорії **самоствердджуючого** гумору. Цей метод використовує табуйовані теми, такі як насильство та смерть, як джерело комічного ефекту. Несумісність жаху та комічності створює напругу, яку аудиторія сприймає як гумор:

Веном: ***Outstanding. Now let's bite all their heads off and pile them up in the corner.***

Едді: *Why would we do that?*

Веном: ***Pile of bodies, pile of heads»***

У наведеному діалозі Венома та Едді використовується широкий спектр вербальних засобів гумору, які відповідають різним мовним рівням та комунікативного контексту. Репліка Венома створює комічний ефект на **лексико-семантичному рівні**, що також зображує **теорію невідповідності**, коли гумор може бути створений через порушення очікувань. Такий ефект підкреслює відчуження симбіота від людських моральних стандартів і служить ознакою його «іншості».

Слово *Outstanding* – це коротке, високо оцінене слово, яке вступає в різку семантичну дисгармонію з описом жорстоких дій, які відбуваються далі. Така композиція є прикладом *deadpan* (стриманої, беземоційної інтонації при абсурдному змісті). Це створює прагматичну невідповідність: те, що передбачається як пояснення, насправді не пояснює, і саме ця невідповідність викликає сміх.

Також, треба звернути увагу на комунікативний контекст, який визначає структуру гумористичного дискурсу. У цьому епізоді Веном виступає як адресант, а Едді є адресатом, що створює особливу внутрішньодіалогічну ситуацію. Незважаючи на те, що небезпечні та стресові обставини спілкування передбачали б серйозну комунікацію, Веном порушує «ключ» події, реагуючи саркастично та надмірно агресивно.

Тепер ми будемо досліджувати легкий романтичний гумор, заснований на іронії між головним героєм та його дівчиною. Комічність базується на співпраці, а не на агресії чи сарказмі, як у сценах з Веномом. Замість цього вона базується на дружній насмішці та взаєморозумінні, що підкреслює емоційні зв’язки між персонажами [00:05:34]:

Едді: *You know what night it is today, right?*

Енн: *Date night.*

Едді: *So, I will pick you up around 6:00. And please do not forget your helmet.*

Енн: *I’m glad that you like it, ‘cause I plan on wearing it at our wedding.*

Едді: *That’s hot.*

Після того, як Едді нагадує: *And please do not forget your helmet*, гумор виникає на **лексико-семантичному** мовному рівні. Незважаючи на те, що згадка про шолом звучить буквально, це створює семантичну невідповідність, оскільки елемент захисного одягу, типовий для небезпечних або спортивних обставин, виноситься в контексті романтичної зустрічі.

Ця неспівмірність обставин та предмета мовлення є прикладом створення комічності через контраст між очікуваним і реальним змістом висловлення. *That's hot* – остання репліка Едді, іронічно завершує сцену за принципом *punchline*. Це коротке, двозначне висловлювання: воно може сприйматися як щира похвала, але інтонаційно воно сприймається як тонкий сарказм, що «згладжує» абсурдність пропозиції.

Через призму комунікативного контексту, у сцені прослідковуються такі коди: адресант – Енн, яка ініціює гумор; адресат – Едді; подія – заплановане побачення; місце/обставини – неформальне особистісне спілкування; мета – підтримання емоційної близькості. Комічний ефект у цьому епізоді відіграє важливе прагматичне завдання, а саме підтримує романтичний тон стосунків та створює емоційний зв’язок між героями. Це є також ознаками **афіліативного** типу гумору.

2.2.2 Невербальні засоби створення гумору. Наступним засобом вираження гумору, який розглянемо буде **невербальний**. Також, на прикладах з фільму (див. Рисунок 2.1 та Рисунок 2.2) дослідимо його структурно-стильові характеристики.

Рисунок 2.1

Кадр з фільму "Venom" – до

Рисунок 2.2

Кадр з фільму "Venom" – після

У цьому епізоді [00:40:00] фільму *Venom* використано різноманітні невербальні засоби, які створюють комічний ефект без використання мовних елементів. Тут зображено Едді, який стоїть перед дзеркалом, і намагається оцінити, як він виглядає, але потім втрачає рівновагу через те, що жахається свого вигляду. У кадрі використовується дзеркало, що підкреслює концепцію роздвоєння особистості. Це не лише драматичний, але й комічний підхід, заснований на внутрішній розмові.

Сцена складається з коротких кадрів, що створює візуальний темп гумору. Інколи саме вираз обличчя та **міміка** можуть бути кращим засобом гумору, ніж слова. Внутрішній хаос Едді очевидний для глядача, тоді як сам герой лише намагається зрозуміти, що з ним. Обличчя персонажа передає серйозність і паніку, але сам контекст сцени – несподівана реакція на власне

відображення у дзеркалі, створює комічну суперечність. Операторська робота посилює цей комічний ефект: зйомка через дзеркало підкреслює внутрішній конфлікт; наближення камери, що дозволяє детально передати міміку персонажу – важливу частину невербального гумору; швидка зміна кадрів.

Розглянемо наступний приклад з кінострічки, де поєднано невербальний засіб вираження гумору з вербальним:

Neighbour: *Yeah?*

Едді: *Hey, can you turn your music down, please? 'Cause I'm having a really hard time.*

Neighbour: *Whatever.*

(у цей момент Едді трансформується – див. Рисунок 2.3)

Neighbour: *Yeah, sure, man. Yeah. I'll just turn it right now. Sorry.»*

Рисунок 2.3

Кадр з фільму "Venom" – перетворення

В цьому фрагменті[00:48:45] реалізується не лише класичний невербальний гумор, але й також важливе для аудіовізуального тексту – поєднання невербальних та вербальних комічних стратегій, де Едді просить сусіда зменшити гучність музики. Оскільки гумористичний ефект виникає в результаті взаємодії, а не одного каналу комунікації, такий синтез є характерним для мультимодального кінотексту.

Початок сцени починається з того, що Едді просить ввічливо, а сусід відмовляється, сказавши: *Whatever.* Це створює типовий побутовий конфлікт, який не є комічним сам по собі, але створює вербальну рамку, у межах якої

гумор може розвиватися далі. Раптова трансформація Едді, зображена в кадрі (див. Рисунок 2.3), є основним компонентом невербального гумору, який базується на різкій зміні постави та мімічній деформації обличчя. Реакція сусіда, який спочатку байдужий, а потім негайно змінює позицію на покірну, посилює гумор. Глядач сміється не лише з вигляду героя, але й з того, як агресивна тілесність стає засобом соціальної комунікації – Веном найпримітивніше «вирішує» конфлікт. Зіткнення двох реальностей – буденної (звичайний побутовий конфлікт між сусідами через шум) і надприродної (раптова трансформація Едді у Венома) – створює комічність сцени. Комічність сцени виникає через нашарування прийомів: від вербального до невербального, та знову вербального. Також важливий аспект аналізу є застосування всіх груп **комунікативного контексту**.

Згідно з результатами аналізу, у фільмі *Venom* існує цілісна система комічного, заснована на взаємодії мовних і візуальних елементів. Саме вербальні та невербальні засоби створення гумору складають цю систему. Сюжетна дихотомія, яка існує між свідомістю Едді та симбіота Венома, є основою для вербального гумору у фільмі. Це видно з контрасту між їхніми репліками з точки зору стилістики, інтонації та семантики. З цієї внутрішньої конфліктності виникають різні види комізму, від агрессивного до афіліативного. Застосування різнорівневих мовних засобів, зокрема фонетичних, лексико-семантичних і стилістично-граматичних, демонструє, що гумор рідко виникає випадково: він є результатом невідповідності між формою та змістом висловлювань.

Невербальний засіб вираження гумору у фільмі також важливий. Міміка, монтаж і ракурс допомагають йому реалізуватися, і він часто працює незалежно від вербального або, навпаки, підсилює його. Отже, гумор у фільмі *Venom* має мультимодальну природу, оскільки він складається з поєднання різних прийомів, що охоплює кожен із дев’яти параметрів контексту спілкування. Оскільки мультимодальність, інтонація та візуальні елементи є основними перешкодами для відтворення комічного ефекту в іншій мовній

культурі, аналіз перекладацьких стратегій повинен враховувати ці характеристики.

2.3 Стратегії відтворення гумору українською мовою

2.3.1 Гумор та його переклад у взаємодії Венома та головного героя.

Переклад гумору в кінострічці вимагає не лише точності, але й збереження того самого відчуття комічності, яке було зображено глядачу в оригінальному варіанті. У фільмі Venom, який є поєднанням чорної комедії та супергеройського жанру, гумор використовує ритм, інтонацію, повтори. Перекладач повинен зберегти цю багатогранність за допомогою мови аудиторії. В цьому пункті ми будемо досліджувати відтворення гумору українською мовою, а також запропонуємо власний варіант перекладу, якщо буде порушено правила адекватного трансформування комічних елементів. Об'єктом дослідження офіційного українського варіанта фільму *Venom* буде виступати провідна студія дубляжу повного циклу аудіовиробництва *Le Doyen*.

У першій сцені [00:50:54] гумор починається з діалогічного конфлікту між Едді, який є наляканим, і його симбіотом Веномом, який є імпульсивним. Комічний ефект виходить з ритмічної повторюваності реплік та парадоксу між абсурдною суперечкою при наявній загрозі.

Роланд: *Hey, Eddie.*

Веном: ***Who the hell is this guy?***

Роланд: *I'm gonna need Mr. Drake's property back. (люди наводять пістолети на Едді та через це він піднімає руки догори)*

Веном: ***What are you doing?***

Едді: *I'm... I'm putting my hands up.*

Веном: ***You are making us look bad.***

Едді: *I…No, I am not.*

Веном: ***Yes, you are.***

Едді: *No, I'm not.*

Веном: ***Yes, you are!***

Едді: *No, I'm not.*

Веном: ***Why would you do that?***

Едді: *'Cause it is a very sensible thing to do.*

Веном: ***I will take care of this myself.***

Український дубляж:

Роланд: *Салюте, Едді.*

Веном: ***Хто в біса цей чувак?***

Роланд: *Містер Дрейк просив повернути його майно. (люди наводять пістолети на Едді та через це він піднімає руки догори)*

Веном: ***Що це ти робиш?***

Едді: *Тобто? Я руки догори підняв.*

Веном: ***Ти нас ганьбиш.***

Едді: *Я...та ніфіга.*

Веном: ***Ганьбиш, кажу.***

Едді: *Ніфіга.*

Веном: ***Ганьбиш.***

Едді: *Та ні..*

Веном: ***Нащо ти це робиш?***

Едді: *Це мені диктує здоровий глузд.*

Веном: ***Я сам подбаю про це.***

У цій сцені головним чином реалізується **агресивний** гумор, коли Веном висміює та принижує Едді, стверджуючи, що його поведінка «зганьбила» їх обох. За своєю структурою суперечка нагадує дитячу «перекличку» (*Yes, you are! / No, I'm not!*), що посилює комічний ефект через контраст між загрозливою ситуацією і інфантильністю розмови. Поведінка Едді робить його вразливим і дещо жалюгідним, що може викликати сміх, тому елементи сцени

також можна вважати **згубним** гумором. Також, цей гумор належить до універсального типу, оскільки він базується на ситуаційній невідповідності та не залежить від культурних реалій чи гри слів.

Відбувається **прямий переклад** у фразах «Що ти робиш?» і «Я сам подбаю про це», завдяки чому збережено як зміст, так і намір. Репліка «Ти нас ганьбиш» є еквівалентною заміною для *You are making us look bad*. Перекладач використав більш експресивну українську мову замість нейтральної англійської. Задля більш влучного зображення характеру Веном, ми пропонуємо власний авторський переклад цієї репліки: «Ти робиш з нас дурнів», що передає саркастичне зауваження, вимовлене у тоні, який є типовим для симбіота.

Українська ідіома «робити з когось дурня/дурнів» широко використовується в розмовному спілкуванні. Вона виглядає як веселе докірливе зауваження, а не образливе. Типова **адаптація** та **модуляція** відбуваються в репліці: «Та ніфіга», яка робить мову персонажа більш природною та емоційною, більш відповідною до стилю українського дубляжу. Це створює зображення більш неформального спілкування через використання жаргонізму, що є цілковито природнім для усного мовлення. Репліка передає спонтанну емоційну реакцію, яка типова для людини в стресових або безглуздій ситуаціях. Наприкінці діалогу: «Це мені диктує здоровий глузд», перекладач використовую стратегію **непрямого перекладу**, а саме модуляцію, задля уникнення надмірного та громіздкого звучання при дослівному перекладі.

Наступним прикладом з фільму [00:52:23] буде гумористичний елемент, який базується на поєднанні похвальної інтонації та абсурдності жорсткої пропозиції:

Веном: ***Outstanding. Now let's bite all their heads off and pile them up in the corner.***

Едді: *Why would we do that?*

Веном: ***Pile of bodies, pile of heads.***

Український дубляж:

Веном: ***Просто блискуче. Тепер повідкушуємо голови.***

Едді: *Нащо нам робити це?*

Веном: ***Купка тіл, жменька голів.***

Цей фрагмент є прикладом **самоствердджуючого** гумору, як вже було зазначено в попередньому пункті.

Позитивні аспекти цього перекладу можна побачити в деяких моментах. Наприклад, коротке вигукування *Outstanding* є поєднанням задоволення від хаосу та похвали в саркастичному стилі. Перекладач обирає **еквівалентну заміну** та **додавання**. Українське *«Просто блискуче»* ідеально відтворює цей тон. Перекладач зберіг оцінювальну інтонацію, що не є щирою похвалою, а радше іронічне задоволення Венома від самого себе. Саме через це створюється комічний ефект дисонансу, коли щось жорстоке або жахливе описується, як щось геніальне.

Незважаючи на те, що оригінальні вислови не мають словотвірної гри, українські еквіваленти додають експресивності та надають реплікам розмовного характеру, що є елементом словотвірної стилізації задля комічного ефекту. У цьому фрагменті *Pile of bodies, pile of heads* – купка тіл, жменька голів, перекладач використовував декілька стратегій. Для української мови є традиційним використання зменшувальних форм, щонадають риси іронічності та природності. Зменшувальний суфікс компенсує певну втрату ритмічної грубості оригінального варіанту.

При буквальному відтворенні було б втрачено емоційний тон, тому перекладач використовує **узагальнену компенсацію**. Також, в цій сцені зображено гумор, що побудований на ритмічному паралелізму, тобто коли використовується одна коротка фраза + пауза + повтор з тією ж синтаксичною структурою. В перекладі фраза чудово зберігає цю структуру, де дві короткі іменникові групи мають однаковий наголос та ритм. Цей вислів добре характеризує Венома як персонажа, оскільки для нього вбивство – справа, до якої він байдуже ставиться, ніби він просто розкладає речі. Український

переклад зберігає цей прагматичний тон, Веном звучить як дитина, яка грається з «купками» та «жменьками», що додає комічності. Це не спотворює образ, а підкреслює подвійність його психілогічного портрету.

Не можна не зазначити, що в українському дубляжі відбулося **опущення** другої частини в реченні: *Тепер повідкушуємо голови*. Це стратегія для культурно-мовної адаптації, оскільки в українському дубляжі важливо дотримуватися синхронії рухів губ і швидкого темпу артикуляції, але основним комічним ефектом є саме друга частина, що перетворює насильство на «побутову дію». Ця фраза звучить майже, як звичайна хатня справа, коли після бійні треба прибрати за собою. Глядач не сміється з жорстокості, а з безглуздого «раціоналізму» Венома.

В українському дубляжі маємо лише: «Тепер повідкушуємо голови». Через це, репліка звучить не як жарт, а брутальна погроза. Втрачається характер Веном, який є не лише саркастичним монстром, що робить його занадто агресивним, а й також він є цивілізованим у своїй дикості. Ще одним аспектом, де комічний ефект порушується при лексичному виборі – «Повідкушуємо». Задля підвищення контрасту між першою та другою частиною цього речення, треба зробити більш грубішим початок, де акцент буде на жорстокості та більш м’якішим кінець.

В результаті цього дослідження, можна запропонувати такий варіант перекладу: *Тепер відгриземо їм голови і складемо все в гарненьку купу в кутку*. Переклад, адаптований до українського мовного середовища та вимог кінодубляжу, зберіг, а в деяких випадках навіть посилив комічний ефект. Це показує, що переклад гумору в аудіовізуальному середовищі є багаторівневим процесом, де відтворення не форми, а ефекту є важливим, узгоджуючи текст із візуальними, акустичними та жанровими характеристиками кінотексту.

Ще один приклад з фільму «Venom» [1:30:05] демонструє показовий момент адаптації чорного гумору. Саме розрив між буденним і табуйованим є головним комічним ефектом тут:

Веном: ***Whatever you say. But can we get something to eat now? Otherwise, your liver, it's starting to look really, really good and juicy.***

Едді: *Yeah. Definitely. I know a place down here.*

Український дубляж:

Веном: ***Добре, як скажеш. А тепер можна щось поїсти, бо я вже починаю пускати слину на твої легені та апетитну печінку.***

Едді: *Та..Так. Тут поруч є одне місце.*

У цьому епізоді присутній **агресивний** гумор, який базується на загрозі та жорстокому натяку, а також **згубний** гумор, який він демонструє через канібалістичні алюзії. Такий тип гумору є типовим для фігури «антигероя», яка поєднує деструкцію з іронічним гумором. Повтор *really* має вирішальне значення в структурі оригінальної фрази, оскільки він служить інтонаційним підсиленням і створює ефект комічної гіперболи.

На лексико-семантичному рівні гумор базується на раптовому переході від прохання про їжу до конкретизації людських органів. Сцена має всі елементи, необхідні для створення гумористичного протиріччя з точки зору комунікативного контексту: невідповідність між ситуаціє та змістом, між інтонаційним оформленням та смисловим наповненням, між очікуваною нормою поведінки та її реальним порушенням.

В українському варіанті відбувається втрата інтонаційного підсилення. Англійське really, really good and juicy надавало підсилюючого ефекту іронії через повтор. Перекладач використовує образне вираження «пускати слину», щоб передати фізіологічну реакцію персонажа яскравіше, ніж буквальне перекладання англійського епітета.

При перекладі структура висловлення змінюється, вводячи перелік двох органів «легені та апетитну печінку» замість повторення, що було використано в оригіналі. Це компенсує втрату фонетичного наголосу за рахунок збільшеної образності та інтенсивності візуального уявлення. Така заміна відповідає моделі **додавання**, в якій зміщення семантичного акценту дозволяє створити подібний комічний ефект у цільовій мові. Оскільки

підсилена тілесність репліки відповідає образу хижого симбіота та відповідає природним українським колокаціям, додавання слова «легені» є як **лексико-семантичною трансформацією**, так і **адаптацією**.

Але такий прийом можна сприймати, як і влучною стратегію, так і з певними своїми недоліками. З погляду стилістики, додавання легенів посилює ефект чорного гумору: сцена стає не просто моторошною, а й комічно перебільшеною. Це типовий прийом гротеску, коли жорстокість подається з іронічною байдужістю, ніби йдеться про щось звичайне. Але водночас відбувається порушення семантичної точності.

Через це доповнення, сцена дещо відходить від первісної алюзії на відомий кіношний троп – згадку про «печінку» як символ ганібалістичного гумору, як, наприклад, у фільмі *The Silence of the Lambs*. Тобто точність знижується, натомість зростає експресивність. Таким чином, після дослідження цього фрагменту, пропонуємо такий варіант перекладу: «*Добре, як скажеш. Але давай їсти вже, бо твоя печінка починає виглядати дуже…дуже апетитно.»*

Наступна сцена [1:21:04] демонструє типовий прийом для фільму *Venom*, коли чорний гумор поєднується з іронічною героїкою. Коли герої вирішують вступити у відверто безнадійну сутичку, розмова Едді та Венома відбувається під час піку напруги. Контраст між масштабом ситуації і повсякденною інтонацією персонажів створює комізм. Веном поводиться цинічно, а Едді приймає рішення з легким сарказмом і відчаєм:

Едді: *Oh, Jesus! You can take this guy, right?*

Веном: ***He has got shit you have never seen.***

Едді: *What does that mean? What are our chances?*

Веном: ***Pretty much zero.***

Едді: *Fuck it. Well, let's go save the planet.*

Український дубляж:

Едді: *Йоду тобі на ранку. Ти ж йому наваляєш, так?*

Веном: ***Ти не знаєш яку він зброю має.***

Едді: *Тобто? Які ж у нас шанси?*

Веном: ***Приблизно нульові.***

Едді: *Пес із ним. Добре давай рятувати планету.*

Це є **універсальний** гумор, що базується на емоційному вигуку та спробі перекласти відповідальність на «сильнішого». Фраза Венома у відповідь належить до категорії **агресивного** гумору, що містить грубість, сарказм і приховану погрозу, та набуває комічного забарвлення завдяки впевненій манері персонажа говорити про небезпеку. У цій сцені є повна невідповідність між «ключем» події – боротьбою за порятунок світу і тим, як персонажі сприймають її. Здається, це просто буденна суперечка, а не смертельна загроза. Комічний ефект походить від цієї дихотомії між епічністю обставин і простотою розмови.

Використовуючи різноманітні стратегії перекладу, спрямованих на збереження комічного в межах культурних та цензурних обмежень, характерні для аудіовізуального перекладу, український дубляж подає сцену у модифікованому стилістичному та емоційному форматі. В українському перекладі перша фраза *Oh, Jesus!* перекладається як *Йоду тобі на ранку*, що є досить вільною, але цікавою інтерпретацією.

Перекладач використав комічно-експресивну вставку, яка не має прямого релігійного змісту, але передає вибух емоцій і зберігає елемент несподіванки, відмовившись від буквальної міжмовної кальки «О, Боже!», демонструючи використання стратегії **адаптації**. Уже з першої репліки ця заміна створює гумористичний ефект; хоча це звучить трохи безглуздо, але добре залишається в пам’яті.

Також, цей вислів інтерпретується, як щось, що приносить біль іншому, тобто побажання поганого супротивнику. Цей метод також відповідає принципу функціональної еквівалентності, оскільки він гарантує таку ж саму реакцію цільової аудиторії.

У фразі Венома *He has got shit you have never seen* помітна зміна в передачі грубості та саркастичного попередження. У даному випадку це не є прямою

лайкою, а виступає більш як сленговий замінник слів *stuff, things, weapons, gear*, тобто речі, що відносяться до зброї. Це типовий приклад вульгарності, яка у гуморі виконує роль підсилення, а не роль образи. В українському перекладі «Ти не знаєш, яку він зброю має» спостерігається **евфемістична** трансформація, яка є результатом непрямого перекладу задля пом'якшення агресивності. Така заміна зменшує інвективне навантаження та усуває табуйований елемент. Це відповідає віковому рейтингу *PG-13*, у межах якого неможлива надмірна кількість обсценної лексики, а також стандартам мовної культури, прийнятим в Україні для телерадіопродукції. Однак тональність змінюється в результаті цього: частина саркастичної агресивності Венома втрачається, оскільки гумор у лайливій формі є важливою частиною його мовного портрету.

Таким чином, переклад дотримується балансу між вимогами цензури та бажанням зберегти смислового наповнення висловлення. Поєднуючи евфемістичність та настрій фільму, пропонуємо такий авторський переклад цієї фрази: *У нього таке барахло, якого ти зроду не бачив.* Слово *барахло* зберігає знижений регістр та розмовний стиль спілкування, але при цьому не є нецензурним.

Остання репліка: "*Fuck it. Well, let's go save the planet*" є чудовим прикладом типового для фільмів поєднання грубості та байдужості до філософських питань. Вона звучить коротко, навіть буденно, але вона містить іронічне прийняття ситуації: герої беруть участь у ризику, незважаючи на те, що шансів майже немає. У цьому випадку фраза *Fuck it* не означає злості чи агресії; радше, це означає внутрішнє «та хай буде, що буде», який є жестом безрозсудної рішучості, висловленим із сумішшю гумору та відчаю. В українському дубляжі звучить як «Пес із ним». Це приклад використання стратегії заміни, також відомої як **еквівалентна заміна**, при якій фразеологізм, який використовується перекладачем, має емоційні та стилістичні характеристики, подібні до оригіналу. Відповідно до правил

дубляжу в Україні, інвектива *Fuck* є табуйованою і не може бути передана прямо.

Отже, у перекладі добре передається байдужа рішучість, іронія та емоційне виснаження через використання лайливого за походженням, але загальноприйнятого терміну «Пес із ним». Завдяки цій стратегії можна зберегти природність мови у дубляжі для широкої аудиторії. В українській мові слово «пес» часто використовується в евфемізмах (а пес би тобі губи облизав, пес із ним), тоді як у англійській культурі лайка через *fuck* має ширше застосування. Це також демонструє стратегію **паралельної компенсації**. На відміну від оригінального грубуватого сарказму, переклад успішно відтворює головний комічний ефект сцени: контраст між безнадійною героїчністю та повсякденним спілкуванням персонажів. Це є основною структурно-стильовою ознакою гумору в «Venom».

2.3.2 Передача гумору у комунікації між людськими персонажами. Жарти між людськими персонажами у фільмі «Venom» мають більш природне забарвлення, на відміну від іронічного, часом агресивного гумору, який виникає у взаємодії Едді з симбіотом. У цьому випадку комічність часто базується не на сарказмі чи чорному гуморі, а на легкій іронії, флірті або незграбності ситуації. Це робить ці сцени більш близькими до реального спілкування в житті. Гумор у таких розмовах переважно виконує соціальну функцію, допомагаючи героям виражати почуття або пом’якшувати стрес.

Перекладач стикається з особливим викликом у подібних епізодах, оскільки важливо не лише передати зміст реплік, але й зберегти інтонацію невимушеності та взаємну динаміку. У таких моментах відчувається різниця між гумором англійською та українською мовою: персонажі в англійській мові часто використовують мінімалістичні жарти чи короткі відповіді, тоді як персонажі в українській мові потребують трохи більшого контексту щоб досягти того самого ефекту.

Епізод, який буде розглянуто [00:05:34], демонструє приклад романтичного гумору, який базується на флірті та буденності. На перший погляд, розмова Едді та його дівчини проста: вони обговорюють вечерю, побачення. Але саме на цьому тлі комічність розкривається через тонку іронію та підтекст:

Едді: *You know what night it is today, right?*

Енн: *Date night.*

Едді: *So, I will pick you up around 6:00. And please do not forget your helmet.*

Енн: *I'm glad that you like it, 'cause I plan on wearing it at our wedding.*

Едді: *That's hot.*

Український дубляж:

Едді: *Ти пам'ятаєш, що сьогодні за день?*

Енн: *Побачення.*

Едді: *Тож я по тебе заїду о шостій. І будь ласкава шолом прихопи.*

Енн: *Добре, що нагадав. Я надіну його на весілля.*

Едді: *Він сексі.*

Енн використовує гіперболізований романтичний натяк, що відноситься до **афіліативного** гумору, оскільки жарти не спрямовані на висміювання, а на створення більшої спільності. Однак тон висловлення явно іронічний, що знімає напругу: репліка звучить як жартівлива дражнилка, а не як пропозиція весілля. Використання ефективних методів семантичної **адаптації** та еквівалентної заміни дозволило зберегти загальний комічний ефект в українському дубляжі. «І будь ласкава шолом прихопи» – передає простоту та природність оригіналу без надмірної формальності. Щоб забезпечити достатню передачу інтонаційного поля сцени, перекладач дотримувався стилістичної буденності висловлювання.

Особливу увагу варто приділити перекладу останньої частини сцени. Важливо, що перекладач не намагався штучно «українізувати» жарт, а використав сучасну лексику, яка відповідає ситуації: «сексі» є цілком природним запозиченням для молодіжного мовлення, яке не сприймається як

чужорідне. Також це є чудовим прикладом **семантичного заміщення**. У оригінальному перекладі фраза *That's hot* буквально означала «Це гаряче», але в сучасному англомовному сленгу вона вживається саме як похвала гарного вигляду або привабливості. Перекладач правильно обрав еквівалент, який звучить природно та без використання кальки. Вдала адаптація без стилістичних втрат демонструється тим, що український переклад поєднав як емоційну атмосферу сцени, так і стиль оригіналу. Ритм розмови передан природним чином, що дозволяє зберегти комічність оригіналу.

Наступним прикладом з фільму [00:06:57] буде сцена між Едді та іншим персонажем, де комічність полягає у контрасті між самовпевненістю Едді та звичайною побутовою ситуацією:

Річард: *Eddie, you can't park there, bro.*

Едді: *Come on, man. There's no such thing as can't. How'd she do?*

Річард: *Berkeley. Brown. MIT. She's got a scholarship, bro.*

Едді: *What'd I tell you?*

Річард: *You told me what?*

Едді: *No such thing as can't.*

Річард: *Eddie. The bike.*

Едді: *MIT!*

Український дубляж:

Річард: *Едді, тут не можна паркуватися.*

Едді: *Не можна? Не існує ніяких «не». Як донька?*

Річард: *Прекрасно. Вступила до Берклі. Навіть стипендію дали.*

Едді: *Я ж кажу.*

Річард: *Ти про що?*

Едді: *Не існує ніяких «не».*

Річард: *Едді, а байк?*

Едді: *Берклі рулить!*

Цей легкий побутовий гумор, орієнтований на позитивну взаємодію, що створюється саме через семантичне розбіжність між піднесеним тоном героя

та тривіальністю ситуації, є типовим прикладом **афіліативного** та **універсального** гумору.

Український переклад «Не існує ніяких «не» є прикладом **лексико-семантичної трансформації** та еквівалентної заміни. В усно-діалогічному контексті, де важливими є темп, ритм і природність, дослівний варіант «Не існує такого, як «не можу» звучав би надмірно довго і стилістично неприродно. Перекладач обрав коротку, ритмічну форму, щоб відобразити комічний тон і категоричність Едді. Цей метод відноситься до непрямої стратегії перекладу, яка включає **модуляцію**, що має на меті правильну передачу змісту речення (оригіналу), що перекладається, та дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу.

У цій сцені переклад репліки Річарда зображує використання стратегії **опущення**. Це означає, що частина оригіналу не передається в перекладі, якщо вона не має значного впливу на загальний зміст або комічний ефект. В англійському оригіналі відбувається перелік одразу трьох престижних навчальних закладів. В українському перекладі залишилося лише найважливіше: з трьох університетів два були опущені (*Brown* і *MIT*). Сцена охоплює успіх дочки Річарда та вступ до престижного закладу. Для реалізації гумору важливий сам факт досягнення, а не перелік усіх можливих університетів. Отже, опущення не порушує комунікативну ціль оригіналу.

Ще один цікавим рішенням українського дубляжу є переклад "*MIT!*" як «*Берклі рулить!».* В оригіналі ця репліка служить комічної кульмінацією, оскільки герой буквально повторює назву університету, щоб підтвердити свою попередню думку. Він із гордістю повторює назву закладу, але ігнорує зауваження про незаконне паркування. «Берклі рулить!» в українському перекладі демонструє **компенсацію** та **адаптацію**, які є типовими для аудіовізуального перекладу. У цьому випадку перекладач свідомо змінив навчальний заклад, бо використання абревіатури було б не природним для українського глядача та не зрозумілим розшифрування.

Використання слова «рулить», сучасного українського сленгу, який передає стиль емоційного піднесення та молодіжну інтонацію, додає комічного ефекту. Це приклад стилістичного прийому, який забезпечує передачу енергії оригіналу та називається **додаванням**. Навіть якщо формальний зміст відрізняється, цей метод зберігає гумористичний характер репліки та наближує його до мови сучасної аудиторії.

Ця сцена є чудовим прикладом **адаптивного перекладу** та **локалізації**, які враховують ритм, культуру сприйняття. Емоційний і комічний сенс сцени зберігається повністю, незважаючи на те, що було використано опущення. Перекладач правильно скоротив репліку, щоб вона звучала природно для українського глядача, не перевантажуючи її деталями, які в українському контексті не додають комічності.

Наступний фрагмент демонструє **універсальний гумор**, типовий для фільму Venom, через контраст між серйозністю одного персонажа та байдужістю іншого. З'являється докторка Дорі Скерт, коли вона намагається переконати Едді допомогти їй викрити *"Life Foundation"*. Розглянемо детальніше перекладацькі трансформації на прикладі [00:28:32] :

Дора: *My name is Dora Skirth. I need your help. I work at the Life Foundation.*

Едді: *You do?*

Дора: *Yes.*

Едді: *Good for you. We're done.*

Український дубляж:

Дора: *Мене звуть Дорі Скерт. Я шукала вас. Я працюю у «Фонді Життя».*

Едді: *Серйозно?*

Дора: *Так.*

Едді: *Клас, радий за тебе. Хай щастить.*

У цій сцені тип гумору також **агресивний**: Едді зображує емоційну дистанцію, а комічність зумовлена тим, що він майже демонстративно не

сприймає слова Дори. На відміну від жорстокого сарказму Венома, гумор Едді є без явної образливості, але з явним відстороненням.

В оригіналі репліки Дори є чітка послідовність, яка включає представлення, пряме прохання та уточнення статусу. Це логічно відповідає англомовному дискурсу ввічливості. Фраза *I need your help*, у перекладі була опущена, але з'явилася інша – *«Я шукала вас»*. Це не випадкова заміна, а свідомий перекладацький прийом. Це вказує на використання стратегії **модуляції**, що передбачає зміну форми вираження, зберігаючи основний комунікативний намір.

Українська мовна традиція не передбачає відкритих прохань напочатку розмови. Зазвичай ми починаємо розмову з «передмови» або обґрунтування, а потім звертаємось до прохання. Таким чином, культурна адаптація є причиною модуляції, що дозволяє зберегти природність мовлення та уникнути когнітивного дисонансу серед цільової аудиторії.

У перекладі репліка Едді *You do?* змінюється на «Серйозно?», демонструючи **лексичну трансформацію** з елементами **адаптації**. Перекладач використовує семантично насиченіший варіант, щоб передати іронічність під час перекладу. Це робить поведінкову модель персонажа більш відповідною українським стандартам вербальної реакції. Фраза в англійській мові *Good for you* є коротким знаком пасивної агресії. Едді ніби визнає успіх співрозмовника, але насправді дистанціює та показує, що не бажає продовжувати розмову.

Перекладач використовує модуляцію з елементами культурної адаптації, щоб зберегти комунікативну функцію та природніше відобразити емоційну байдужість героїв, оскільки українська калька «Молодець» або «Добре для тебе» не могла б передати цей підтекст. Фраза «Хай щастить» – це приклад перекладацької **компенсації** через функціональний аналог, замість відтворення дослівної структури *We're done*.

Це підсилює ефект відстороненості, оскільки це висловлювання у побутовій українській мові часто має іронічне звучання, коли людина хоче

швидше «відчепитися» від співрозмовника. Такий вираз не тільки зберігає комунікативний намір завершити розмову, але й посилює комічний ефект завдяки усталеному іронічному тоні фрази в сучасній українській мові. Таким чином перекладач передав емоційний настрій сцени, навіть не маючи прямого еквівалента сарказму з англійської мови.

Метою було відтворення інтонації та комунікативного ефекту, а не в буквальному перенесенні слів. Завдяки цьому переклад звучить природно для українського глядача та викликає у нього ту саму реакцію — посмішку через байдужість героя. За допомогою комунікативного підходу перекладач міг адаптувати текст до культури та ритму мови, не втрачаючи гумористичного підтексту. В українському сарказмі більше виразних інтонацій і часток, тоді як в англійській мові він часто короткий і стриманий.

Фрагмент фільму *Venom* [1:18:16], у якому Енн та Едді розмовляють про здійснений акт насильства, демонструє типову для фільму комбінацію чорного гумору та *deadpan*. Контраст між тривожною подією – відкушуванням голови людини – і тим, як персонажі говорять про неї, створює комічний ефект. **Теорія невідповідності** стверджує, що зіткнення передбачуваного та непередбачуваного викликає сміх. У цьому випадку цю невідповідність підкреслює стримана реакція Едді на загрозливі та стресові обставини:

Енн: *Oh no, I just bit that guy's head off.*

Едді: *I know, know. I've been there, too. It's not fun.*

Український дубляж:

Енн: *О, ні. Я щойно відкусила йому голову.*

Едді: *Так, я знаю. Проходили. Неприкольно.*

В цій сцені тип гумору є **афіліативним** з деталями чорного гумору: персонажі використовують іронію, щоб підтримувати емоційні зв'язки в критичних обставинах. Едді не використовує характеристики агресивного гумору, щоб критикувати чи осміяти Енн. Натомість він використовує співчутливу іронію, щоб пом'якшити ситуацію.

В оригіналі повтор *I know, know* підвищує ритм і співпереживання; в українській версії повтор замінено: «Так, я знаю». Хоча, на перший погляд, це здається скороченням, перекладач насправді використовує **компенсацію**: подвійне повторення замінюється за допомогою додавання функціональної частки «так», яка виконує функцію підсилення в структурі української мови. Зважаючи на те, що у мові цільової мови прямі повторення рідше зустрічаються в напружених або серйозних ситуаціях, заміна є виправданою. Компенсація зберігає емоційну «участь» у переживаннях співрозмовника.

У наступній репліці *I've been there, too – Проходили,* перекладач використовує **модуляцію**. «Я також був там» звучало б неприродно, громіздко та надто формально, якби його дослівно використовували. Обрана форма є типовою українською розмовною формою, яка передає той самий зміст та стилістично відповідною жанру. Смислове ядро висловлювання зберігається за допомогою модуляції, що відповідає принципу функціональної еквівалентності.

Остання фраза Едді в оригінальному варіанті *It's not fun* демонструє *deadpan*-гумору, який відбувається, коли емоційно нейтральна реакція посилює абсурдність події. Це дуже короткий і майже нейтральний опис жахливої ситуації з логічної точки зору. Фраза перекладається в українському як «Неприкольно», що є наслідком колоквіалізації, тобто навмисного зниження стилю до розмовного рівня.

Перекладач не використовує терміни «неприємно», «невесело» та «погано», оскільки вони позбавляють сцену іронічності. Слово «неприкольно» вдало передає внутрішній ритм гумору фільму та загальну інтонацію персонажа. В результаті використання сленгової вставки – репліка стає більш живою та органічною для сучасного глядача, особливо молодшої аудиторії. У результаті гумор не втрачається, а просто адаптується до іншої культури та мови. Зважаючи на те, що фільм "*Venom"* використовує зазвичай чорний гумор, надмірна формальність у мові звучала б штучно.

У висновку перекладацьких рішень в цій сцені треба зазначити, що за допомогою стратегій компенсації, модуляції та колоквіалізації перекладач досягає повної функціональної адекватності. Зміни не були спрямовані на буквальне відтворення англійських реплік, а, навпаки, вони були спрямовані на впровадження гумористичної інтонації в контексті української мови та культури. Це означає, що комічний ефект сцени зберігається, попри зміни структури.

Таким чином, згідно з аналізом реплік із фільму "*Venom"*, переклад гумору в аудіовізуальному тексті є складним процесом, який охоплює культурні, лінгвістичні та жанрові елементи. Чорний, агресивний, афіліативний і універсальний типи гумору тісно пов'язані з невербальними елементами. Це є підтвердженням теоритичних досліджень аудіовізуального перекладу про те, що кіногумор мультимодальний і неможливий для передачі виключно текстовими засобами. Багато різних методів перекладу використовуються в українському дубляжі фільму, включаючи компенсацію, модуляцію, колоквіалізацію, часткову адаптацію, додавання та лексико-семантичні трансформації. У більшості випадків переклад не буквально передає комічний елемент. Натомість перекладачі зосереджуються на передачі практичного та функціонального ефекту, що відповідає комунікативно-адаптивному підходу. Це особливо важливо для супергеройського жанру, у якому гумор допомагає зняти напруженість, створює ритмічні паузи або підкреслює характер персонажа.

ВИСНОВКИ

Дослідження показало, що гумор у кінематографі є багаторівневим, мультимодальним феноменом, який формується взаємодією аудіальних, вербальних і невербальних елементів кінотексту. Кінотекст містить лінгвістичні, візуальні, інтонаційні елементи, що відрізняє його від традиційного письмового тексту та створює додаткові труднощі для перекладу. Перекладач не тільки посередник між двома мовами, але й між двома семіотичними системами, що вимагає комплексного підходу, як описано в сучасних працях з аудіовізуального перекладу.

Згідно з аналізом теоретичних аспектів, гумор у фільмах базується на когнітивних механізмах теорій невідповідності (*incongruity theory*), звільнення (*relief theory*), ворожнечі або переваги (*superiority theory*). Ці теоретичні моделі пояснюють зв’язок гумористичного ефекту з такими факторами, як несподіваність, контраст, трансформація очікувань і психологічна напруга. Гумор також виконує важливі комунікативні функції, включаючи керування взаємодіями між людьми, зниження психологічної напруги, опис персонажів, структурування сюжету та формування жанрової тональності фільму. Гумор у кінодискурсі дуже чутливий до темпоритму сцени, інтонації, жанру та культурних кодів цільової аудиторії. Комічний ефект або гумористична функція зменшуються, якщо ці елементи втрачаються під час перекладу.Гумор також виконує функції, пов’язані з комунікацією, емоціями, соціальними нормами. Переклад лінгвістичного гумору й інвективної лексики, яка виконує стилістичні та характеротворчі функції, є особливо складним.

У результаті теоретичної основи для аналізу фільму *Venom* було встановлено, що комічний ефект створюється в основному через:

– контраст між голосами Едді та Венома, що створює стилістичну та емоційну напругу персонажа;

– поєднання чорного гумору та самоіронії, характерної для антигеройських історій;

– мультимодальність комічного ефекту, коли вербальні репліки взаємодіють з невербальними характеристиками симбіота;

– інтенсивність розмов, які базуються на перебиваннях, повторюваннях і *deadpan* ефекті;

– поєднання реальних і фантастичних обставин, що посилює дисбаланс.

Український дубляж від студії *Le Doyen* часто використовує такі прийоми, як:

- модуляція;
- адаптація;
- компенсація;
- еквівалентна заміна;
- стилістичне зниження або колоквіалізація;
- евфемізація табуйованої лексики;
- опущення.

Це дозволило зберегти не лише змістову структуру, але й комічну функцію реплік, пристосувавши їх до стандартів української мови. Окрема категорія, що привернула увагу це – робота перекладача, коли він трансформує інвективну та табуйовану лексику. Рейтинг PG-13 обмежує відтворення прямої лайки, тому перекладач використовує стратегії евфемізації. Український переклад фільму Venom в цілому є адекватним культурно адаптованим і функціонально еквівалентним. Результати дослідження підтверджують ідею про те, що переклад гумору в кінотекстах вимагає комплексного, мультимодального підходу. Цей підхід включає лінгвістичний аналіз, адаптацію до культури та врахування технічних вимог аудіовізуального формату. Переклад кінотексту – це процес трансформації між різними мовами, в результаті чого, має бути забезпечене одночасно:

- змістову еквівалентність;
- емоційну еквівалентність;
- жанрову адекватність;
- культурну відповідність;
- стилістичну природність;
- технічну точність.

Загалом можна сказати, що переклад фільму *Venom* українською мовою є культурно прийнятним, функціонально еквівалентним і стилістично мотивованим. Він зберігає основні комунікативні інтенції оригіналу, такі як чорний гумор, самоіронія, абсурдність і жанрова гібридність, які є ключовими характеристиками цього кінотвору. Дослідження пропонує можливості для подальших наукових досліджень у галузі специфіки вираження та стратегій перекладу гумору у фільмах різноманітних жанрів (анімаційні фільми, ситкоми, драми), аналізу різних моделей локалізації (дубляж, субтитрування, озвучення) та дослідження того, як глядачі сприймають гумор у контексті міжкультурної комунікації. Сьогодні основним напрямом розвитку сучасної теорії аудіовізуального перекладу залишається дослідження впливу соціальних норм, вікових обмежень, культурних стереотипів і жанрових очікувань на переклад комічного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ТЕОРЕТИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

1 Бегма Ю. О. Комплексні перекладацькі трансформації в англоукраїнському художньому перекладі : *Зб. статей Київський національний університет імені Т. Г. Шевченка*, м. Київ. 2016. С. 7–10.

2 Володіна Т. С., Рудківський О. П. Загальна теорія перекладу : навч.-метод. посібник. Київ, 2017. 287 с.

3 Гарачковська О. XX століття в українській поезії крізь призму сміху. Київ : Альфа-М, 2015. 560 с.

4 Голубенко Н. Концептуальні підходи до дослідження кінотексту в аспекті інтерсеміотичного перекладу. Актуальні питання гуманітарних наук. Київ, 2021. Вип 44, Т. 1. С. 152–157.

5 Жугай В. Теорії гумору в філософському, психологічному та лінгвістичному дискурсі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 37. том 1. 2021. с. 136–141.

6 Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Вінниця: Нова Книга, 2007. 448 с.

7 Костюченко А. : ЧОМУ МИ СМІЄМОСЯ? Філософ і нобелівський лауреат Анрі Бергсон про три аспекти сміху. URL : https://huxley.media/chomu-mi-smiiemosja-filosof-i-nobelivskij-laureat-anri-bergson-pro-tri-aspekti-smihu (дата звернення: 12.08.2025).

8 Кочерган М. Вступ до мовознавства : підручник для студентів філолологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ : Академія, 2001. 368 с.

9 Кузенко Г. М. Аудіовізуальний переклад як засіб міжкультурної комунікації. *Академічні студії. Серія «гуманітарні науки»*. (1), 2023. С. 61–67.

10 Лапарашвілі Т. Особливості англо-українського перекладу гумору у фільмах комедійного жанру. *Магістерський науковий вісник №18*. 2013. С. 82–85.

11 Лукьянова Т. Г. Основи англо-українського кіноперекладу : навчальний посібник для студентів 4 курсу освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» денної форми навчання факультету іноземних мов. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2012. 104 с.

12 Медведєва А. Функції чорного гумору в кіноперекладі. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип. 47(2). С. 144–150.

13 Мороз О. Інконгруентність як когнітивний механізм реалізації комічної тональності. *Нова філологія*, 2014. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_ 2014_67_21 (дата звернення: 14.09.2025)

14 Науменко Л. П., Гордєєва А. Й. Практичний курс перекладу з англійської мови на українську : навч. посіб-ник. Вінниця : Нова книга, 2011. 136 с.

15 Нікітіна А. Українська лінгвометодика для магістрантів: навчально-методичний посібник. Старобільськ, 2015. 375 с.

16 Підгайна А. Особливості перекладу кінотексту. *Іноземні мови в контексті сучасного розвитку природничих та гуманітарних наук: міждисциплінарний підхід: збірник матеріалів VIII Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції з питань методики викладання іноземної мови*. Одеса. 2022. С. 42–44.

17 Псатій А. Психологія гумору. «Видавнича група «Шкільний світ». Київ. 2021. 112 с.

18 Сіроштан Т. О., Прокопенко А. В. Труднощі перекладу англомовного кінематографічного тексту. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. Том 31 (70). № 4. Ч. 3, 2020. С. 76–80.

19 Софієнко І. В. Переклад кінокомедій українською: крізь терни до сміху. *Мовні і концептуальні картини світу*. 2013. Вип. 46(4). С. 42–49.

20 Танцура В. Є. Лінгвокультурологічні аспекти перекладу художніх фільмів англійською мовою. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. № 3 (286). 2014. С. 45–50.

21 Фоміна Л. В. Методичні рекомендації з дисципліни «Особливості перекладу художніх творів» для студентів заочно-дистанційної освіти спеціальності «Переклад». Дніпро: Державний ВНЗ «Національний гірничий університет», 2015. 164 с.

22 Чернова А. В., Аванесян А. А. До проблем кіноперекладу як виду художнього перекладу. URL: http://confcontact.com/2013_04_17/30_Chernova.htm (дата звернення: 14.09.2025)

23 Швачко С. Екстеріоризація гумору в художньому та фольклорному дискурсах. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету*. Сер. : Філологія, 2012. Т. 15. № 2. С. 22.

24 Швачко С. О., Кобякова І. К. Соціолінгвістична природа гумору (на матеріалі текстів малого жанру). *Проблеми зіставної семантики*. Київ : КНЛУ, 2005. Вип. 7. С. 399–402.

25 Шевченко М. Є. Особливості перекладу художніх фільмів. *Актуальні проблеми філології*. Одеса, 2017. С. 88–91.

26 Яковенко Я. М. Особливості перекладу каламбурів у художньому тексті для дітей. *Студентський науковий вісник*. Кіровоград, 2014. Випуск 13. С. 579–591.

27 Anstey M., Bull G. Helping teachers to explore multimodal texts. Curriculum and Leadership Journal. 2010. 8 (16).

28 Askildson Lance. Effects of humor in the language classroom: Humor as a pedagogical tool in theory and practice. Arizona Working Papers in SLAT. 2005. 12. P. 45–61

29 Brodie I. Vulgar Art: A New Approach to Stand-Up Comedy. Mississippi : The University Press of Mississippi. 2014. 240 p.

30 Chaume F. Audiovisual Translation: Dubbing. Translation Spaces. 2012. P. 105-123.

31 Chiaro D. Translation, Humour and Literature: Translation and Humour. A&C Black, 2010. 230 p.

32 Chothia J. Forging a Language: A Study of Plays of Eugene O'Neill. Cambridge: Cambridge University Press, 1978. P. 20-38.

33 Chovanec J. Humour in quasi-conversations: Constructing fun in online sports journalism. The Pragmatics of Humour across Discourse Domains. London: Routledge & Kegan Paul, 2011. P. 243-264.

34 Cui J. Untranslatability and the method of compensation. *Theory and practice in language studies*. Vol. 2. No. 4. 2012. P. 826–830.

35 Delabastita D., Grutman R. Introduction to fictional representations of multilingualism and translation. *Linguistica Antverpiensia*. Verlag Lans. 2005. № 4. P. 11–34.

36 Diaz-Cintas J., Szarkowska A. Introduction: Experimental Research in Audiovisual Translation – Cognition, Reception, Production. *The Journal of Specialised Translation*. 33. 2020. P. 3–16.

37 Doloughan F. Contemporary Narrative: Textual Production, Multimodality and Multiliteracies. London: Continuum. 2011. 168 p.

38 Dynel M. The Pragmatics of Humour across Discourse Domains. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2011, 382 p.

39 Emre Y., Subaşı Z. Why does cursing make laugh? A psychological approach. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 33(2), 2024. P. 537–548.

40 Gambier Y. Multimodality and Audiovisual Translation. *EU-High-Level Scientific Conference Series MuTra*. 2006. P. 1–8

41 Grice H. Logic and Conversation. In Cole P., Morgan J. (Eds.), Syntax and Semantics, Vol. 3, Speech Acts. New York: Academic Press. 1975 p. 41-58.

42 IMDb. Venom (2018) – Ratings. URL : https://www.imdb.com/title/tt1270797/

43 Innes D. Why We Laugh: The Psychology of Humor and its Use in Film. Capstone Project: Final Draft. November 2, 2014. 18 p.

44 Kress G., Leeuwen T. Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication. New York: Oxford UP. 2001. 142 p.

45 Lemire C. Venom. October 5, 2018. URL : https://www.rogerebert.com/reviews/venom-2018?utm_source

46 Matamala A. The Translation of Humour in Audiovisual Texts. Meta. 2010. 535 p.

47 Mendelson S. Box Office: Why 'Venom' Is A Better Bet With A PG-13. Aug 13, 2018. URL : https://www.forbes.com/sites/scottmendelson/2018/08/13/box-office-venom-tom-hardy-spider-man-halloween-pg-13

48 Moran, L. J. (2019) The Wit of ‘Judge Rinder’: Judges, Humour and Popular Culture. *Oñati Socio-Legal Series*. 9(5). 2019. P. 771–798.

49 O’Neill B. A Critique of politically correct language. – The Independent Review, 2011. – pp. 279-291

50 Paré M., Richler C., Hove M., Munhall K. Gaze behavior in audiovisual speech perception: The influence on ocular fixations on the McGurk effect. Perception and Psychophysics. 65 (4). 2003. P. 533–567.

51 Pérez González L. Multimodality in Translation and Interpreting Studies: Theoretical and Methodological Perspectives.. *A Companion to Translation Studies*. First Edition. 2014. P.119–131.

52 Philosophy of Humour. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. 2012. 23 p. URL : https://plato.stanford.edu/entries/humor/ (дата звернення: 30.08.2025)

53 Rotten Tomatoes. Venom (2018). – Ratings. URL : https://www.rottentomatoes.com/m/venom_2018

54 Schjoldager A., Gottlieb H., Klitgard I. (Eds.). Understanding Translation. Århus: Systime Academic, 2008. 312 p.

55 Sichach M. The Genre of Superhero Movies. September 01, 2024. P. 1–5

56 Taylor C. The multimodal approach in audiovisual translation. *Target-international Journal of Translation Studies* . 2016. P. 222–236.

57 Yanti N., Susanthi I., Pratama A. Multimodality in Audio Visual Translation of Children's Animated Films. *The 1st International Student Conference on Linguistics: Trends and Future Perspectives in Linguistics Study*. 2022. P. 279–287.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФІЧНИХ ДЖЕРЕЛ

58 Гумор. Сучасний український словник. URL : http://sum.in.ua/s/ghumor (дата звернення: 05.08.2025)

59 Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава, 2006. 716 с.

60 Ставицька Л. О. Українська мова без табу = Ukrainian Without Taboos: слов. нецензур. лексики та її відповідників: обсценізми, евфемізми, сексуалізми. Укр. наук. ін-т Гарвард. ун-ту, Ін-т Критики, НАН України, Ін-т укр. мови. Київ: Критика, 2008. 454 с.

61 Cambridge dictionary. URL : https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/humour (дата звернення: 09.09.2025)

62 Merriam-Webster Dictionary and Thesaurus [Електронний ресурс]. 2015. URL : http://www.merriam-webster.com/

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

63 Venom 2018. URL : https://moviesjoy.plus/movie/watch-venom-19820 (дата звернення: (25.05.2025)

SUMMARY

The presented qualification paper is devoted to the analysis of a particularly relevant topic: the reproduction of humorous effects throughout the audiovisual translation process.

The object of the work can be defined as the discourse how humor is expressed both verbally and nonverbally in Venom and how it is translated into Ukrainian in the dubbed version.

The main aim of the paper is determining the structural, stylistic, and pragmatic mechanisms of comedy creation in the original film as well as the most effective translation techniques for producing humorous effects in the Ukrainian version. It determined the accomplishment of such objectives as:

– profound analysis on theoretical approaches of the humour, audiovisual translation and translation transformations;

– investigation of the multimodality of comedy in film (verbal, nonverbal);

– identification of the translation techniques used in Ukrainian dubbing (compensation, modulation, substitution, adaptation, omission, and colloquialism, localization).

The study shows that in order to maintain the humorous effect within the linguistic and cultural norms of the target audience, Ukrainian dubbing uses a variety of translation strategies, including functional substitution, adaptation, stylistic modulation, partial euphemization, and compensatory techniques.

The scientific novelty of the presented research lies in the offering a methodical multimodal analysis of Venom's humorous effects and discovering translation mechanisms that guarantee functional equivalency between the original and the Ukrainian dubbed version.

***Keywords**: humor, audiovisual text, localization, translation, technique, strategy.*

Декларація
академічної доброчесності
здобувача ступеня вищої освіти ЗНУ

Я, Садова Єлизавета Анатоліївна, студентка 2 курсу магістратури, форми навчання денної, факультету іноземної філології, спеціальність 035 Філологія, освітньо-професійна програма Переклад (англійський), адреса електронної пошти blomfield99@gmail.com,

- підтверджую, що написана мною кваліфікаційна робота на тему «Специфіка гумору в кінофільмах та його відтворення українською мовою (на матеріалі фільму “Venom”)»

відповідає вимогам академічної доброчесності та не містить порушень, що визначені у ст. 42 Закону України «Про освіту», зі змістом яких ознайомлений/ознайомлена;

- заявляю, що надана мною для перевірки електронна версія роботи є ідентичною її друкованій версії;

- згодна на перевірку моєї роботи на відповідність критеріям академічної доброчесності у будь-який спосіб, у тому числі за допомогою Інтернет-системи, а також на архівування моєї роботи в базі даних цієї системи.

Дата__24.11.2025 _____ ПІБ (студент) Садова Є. А.